

Aquest número ha passat per la censura

El maltusianisme i el feixisme

Amb motiu del centenari de la mort de Malthus (29 de desembre de 1834)

El nom de Malthus era, i encara és, un crit de batalla; és d'ell que es reclamen tots aquells que preconitzen la intervenció conscient de l'home en els problemes de la concepció i de la procreació, i fins programes absurds i exageracions molt lamentables han volgut cobrir-se amb el seu nom. Com en tants altres casos, ni el mateix Malthus, si pogués tornar entre nosaltres, no reconeixeria les afirmacions que uns deixebles exagerats — i tots els deixebles tenen

la raó humana, i com a bon fill de la Revolució francesa, el filòsof francès no dubtà que, quan un dia no hi hagués aliment suficient a la terra, l'intel·lecte humà no trigaria gaire a trobar el remei corresponent per tal que la procreació no prengui dimensions catastròfiques.

Era contra aquests dos teòrics que Malthus dirigí la seva obra cabdal, l'Assaig sobre la Població (la primera edició del qual aparegué l'any 1789). Si els dos an-

Els Dijous — Blancs

L'OCTOGENARI

L'octogenari visita l'amic sexagenari que no fila gaire prim i guarda llit a l'alcova emmarcada de daurats barrocs.

Vermell de cara, pulcrament rasurat, d'ample front i ulls vius com centelles, l'octogenari s'enfonsa a la butaca i comença a declamar amb el mocador a la mà esquerra, així els oradors de la bona escola.

—Vostè, sempre tan eixerit... —li fa la senyora de la casa.

L'octogenari, però, esquivava el tema i tot jugant amb la cadena del rellotge i passant-se la punta de la llengua pels llavis, evoca: —Sant Sebastià! Tal dia com avui, a la meua època, ja començàvem les festes del Carnaval. Al matí, bargallons i palmes vora mar; a la tarda, regirament d'armaris i airejament de jaquetes i copaltes. Les noies es guarnien uns vestits blancs de núvia, enfilaven collarets de perles i muntaven plomalls d'estruc. Cada

un obrador de robes precioses: sedes, tissús, brocats. Sortien les tumbagues, les arracades i els bracalets de les àvies i en més d'un pit lluita el medalló toncant una miniatura d'un cavaller mudat com un marqués. Vers quarts de deu del vespre, tot el poble era al carrer desafiant el gèbre, dins capes, tapaboques i mocadors grans, per tal de veure desfilar la comparsa del Barret de Copa. Recordo Eulàlia, la bruna, i Rosa, l'ebúria, altes, ben plantades, que trastocaven. Al davant de tot, anaven rompent la marxa amb uns xicotets cepats com elles, i tothom s'estremia a llur pas. La mascareta de vellut posava un punt de misteri en el rostre de les comparses i quan trencàvem, només sentíem exclamacions d'admiració i animades disputes sobre la vera personalitat de les disfresses: «Mira-te-les, quina tropa!» «Et dic que ella no és tan alta.» «Creu-me; li ho fa el vestit llarg...» La banda de música tocava un pas doble engrescador a la llum de les atxes arborades del gotejar de les quals fugíem com de la pesta. En ajuntar-nos novament, fèiem el bracet més fort, gelosos del contacte fragrant d'aquelles flors carnals.

—Si que esteu inspirat —mormola el sexagenari.

—L'evocació del bullití carnavalesc sempre em rejovenix. Oh, aquells temps! Com que no hi havia cinemes i, amb prou feines, teatres, el fèiem allargar tant com podíem, el Carnaval. L'any de l'esclat de Rosa i Eulàlia, donàrem ball tres nits seguides. Si la comparsa del Barret de Copa era la Comparsa de la Qualitat, les que venien després eren les de la Quantitat tumultuosa. Els dos bàndols aconpleïen veritables heroïcitats per tal d'endur-se'n la victòria. Tots els veïns sortien drapats amb una cosa o altra. Cobrellits, vanoves, cortines, estors, macassars, estovalles, llençols, tovallols, servien per enfundar els fardells inextricables, dintre dels quals s'amagaven a voltes les donzelles dels nostres somnis que, fingint-se ancianes i estrofant la veu, ens treien els drapats al sol. De tornada, encetàvem les polques saltades i les americanes, propícies al discret, mentre entraven noves tapades que ens abassegaven tot emmenant-nos cap al cafè-restaurant a menjar carn amb pèsols i faves a la catalana, entre glop i glop de garnatxa.

—S'explica com un llibre obert! S'ha ben guanyat la xocolata! —insinua la mestressa.

—I ca! —replica l'enllitat;— dóna-li un sandvitx i un bon vas de moscatell.

—Tanmateix —conclou l'octogenari,— el meu amic té raó. Vostè creu que la longevitat s'aconsegueix així com així?

El veire de cristall, el cobert d'argent i el plat de porcellana amb què és servit el berenar projecten irisats reflexos, i l'octogenari s'imagina sentir a cau d'orella: —No em coneixes? No em coneixes?—S.

L'ex

Diumenge al migdia va celebrar-se al Ritz el banquet amb el qual el governador general obsequiava a les autoritats.

L'acte, no calia dir-ho, es va veure extraordinàriament concorregut. Hi havia plenes tres sales, dues de les quals no eren pas en veritat les més petites de l'hotel.

Les autoritats, que havien estat situades damunt d'una estrada que les elevava un pam de la resta dels altres mortals, apareixien, de major a menor categoria, als dos costats del governador general.

L'acte ja feia estona que s'havia acabat, quan el coronel Jiménez Arenas, que ocupava, durant el dinar, el darrer lloc de l'extrem esquerre del senyor Portela, s'apropà a poc a poc fins a la presidència, i després d'haver apartat un tovalló i arreglat unes flors, va abandonar l'estrada posseït d'una aclaparadora melangia.

Trifulgues pastorals

La revolució d'octubre ha rejevenit el doctor Irurita. Si la revolució d'octubre o la crònica de Religioses del Full Oficial, és cosa que no s'ha posat del tot en clar, encara.

El cert és que el Dr. Irurita intentà treure's el retraïment que des de feia uns quants anys portava a sobre, començant per assistir com a autoritat a l'acte patriòtic pietós de l'enterrament dels militars caiguts el 6 d'octubre.

Darrerament, però, l'eufòria del pastor d'ànimes s'ha estroncat i ningú no va veure'l al banquet del Ritz.

Ningú no sap per què al Palau del carrer del Bisbe torna a regnar-hi el mal humor, ni per què el Dr. Irurita torna a queixar-se del reuma.

El séc

Una de les darreres novetats d'aquesta temporada és la senyora navarresa Mònica Ibarrola de Batista que, a més de vice-tresorera d'Acció Popular, ostenta la presidència de la secció femenina de la Cambra de la Propietat i es desviu per revestir ambdós càrrecs amb la màxima esplendor. Amb tal plausible motiu, l'altre dissabte donà a les seves congèneres un te a la Casa Llibre i, al final, els etzibà un discurs, que duia après de memòria, dedicat especialment a les propietàries solteres, vídues i divorciades.

Com sigui que, de tant en tant, s'entrebanqués, tot esguardant el sostre, una jap universitària exclamà:

—Nada, una vez más se demuestra que la oratoria no es buena aliada de la propiedad oficial.

Mal servei

Al te de la senyora Ibarrola hi concorregueren més japs que no pas propietàries, perquè en saber la festassa que anava a celebrar-se a Can Llibre, aquelles cuitaren a oferir-se en massa a la vice-tresorera per a fer-hi propaganda política, tot aprofitant una avinentessa tan esplèndida.

Les catequizants, però, no tingueren gaire feina, puix que gairebé totes eren cares conegudes. Es el que deia la senyoreta Escoda, bo i recordant els seus bons temps de la Llaga:

—O totes les japs som propietàries o la propietat no s'ha fet per a nosaltres!

Pepín, aeronauta

La Peña Blanca ha funcionat, aquests dies, a tot gas. Entre el casament de l'ex-infantessa Beatriu, el divorci en porta de sa mare i el prometatge del seu germà Jaume, no s'han entès de tràfecs. Només els mancava ahir, 23 de gener, el sant de l'ex-rei.

Entre els números del programa preparat

per tal de celebrar l'onomàstica règia, ultra un dinar al Ritz, hi havia l'aixecament d'un globus aerostàtic, imitació provinciana del que el Bloque Nacional inflà a Madrid el dia 14, però ningú no demostrà prou «pelo en pecho» per a una tal comesa. Només En Josep Bertran i Güell, sempre decidit a tot, digué que feia per un:

—Disponed de mí, si nadie se atreve.

—Ay, no, por Dios, Pepín, tú eres de rango superior! —li advertí la senyoreta Flaquer pensant en l'autògig Lacierva.

«The democratic ideas...»

The New York Herald assegura que una de les causes de la separació d'Alfons de Borbó i de donya Victòria és «the democratic ideas of the former to the marriage of his children...» La gota d'aigua que hauria fet vessar el vas seria el recent prometatge de l'ex-infant Jaume amb la senyoreta Manuela Dampierre, però els monàrquics barcelonins no ho troben tan desentertat com això. Es el que deia el marquès d'Alella a l'Equestre:

—No sé què més volen! De princeses no en neixen cada dia, i si té un bon pas-sament!...

«El navegante»

—I de l'ex-infant Don Joan, què en fareu? —preguntà En Planàs.

—Oh, aquest sí que ha d'anar amb compte, perquè és la darrera esperança! —contestà la Raquel Meller del Passeig de Gràcia, segons feliç treta d'En Cambó.

La funesta mania d'escriure

El diputat senyor Riera (de Martorell) té un jove nebot, advocat, que fins fa poc havia estat funcionari de la Comissaria general d'Ordre Públic.

Ara que el jove Riera no fou gaire afortunat en la seva curta etapa de funcionari. Al cap de quatre o cinc dies d'haver ingressat, fou expedientat per un motiu tan fútil com és la manca d'assistència a l'oficina.

El 6 d'octubre va sorprendre Riera (nebot) sense que hagués estat fallat el seu expedient. Per això, l'incomprès funcionari va apressar-se a adreçar una instància al coronel Jiménez Arenas, en la qual exposava, entre altres coses igualment interessants, que si havia deixat de compareixer a l'oficina era perquè no volia col·laborar amb el que es tramava a la Comissaria contra la seguretat de l'Estat.

Possiblement, no serà gaire fàcil que Riera (nebot) pugui negar amb eficàcia la paternitat de la instància.

Val a dir que en això no serà tan afortunat com el seu oncle. Quan Riera (diputat) va manifestar que no era escrita d'ell la darrera carta oberta que ha circulat, i en la qual es judiquen els homes del 6 d'octubre, tothom va creure'l. Si més no, en el que fa referència a la materialitat de redactar la nota.

Sorpresa inesperada

Un dels noms que havia circulat com a probable alcalde de Barcelona era el del senyor Alfred Sedó, que pertany al partit radical, fracció distingida (del Club del Passeig de Gràcia).

Era en aquest local que, el dia de les darreres eleccions al Parlament de Madrid, una colla de copinscus, que deia En Pich i Pon havent-ho après de l'entremaliat repòrter que tingué un temps en els seus diaris, escoltava els resultats que la ràdio donava.

A cada nova població, la cara dels presents s'allargava una mica més, i el nombre de vots s'escurçava. Tot d'una, el speaker anuncià:

—Espanyolera!

Un dels presents, que seguia la progressió minvant, diu, amb un humor agre:

—Vuit!

Les 94 mares més prolífiques d'Itàlia que foren rebudes el dia de Nadal per Mussolini

propensió a dur ad absurdum els ensenyaments dels seus mestres — li volien posar a la boca. Fa poc, hem pogut llegir un article interessant, signat per Eusebi Herm, a la revista Europa, el qual parla d'un «Malthus alemany», el doctor Weinhold, que preconitzà no menys que l'aplicació d'un petit precinte metàl·lic a tot home que no sigui prou ric per tal d'assegurar l'educació sense privacions dels seus fills. Ja aquest sol exemple bastaria per a demostrar-nos a quines monstruositats poden portar-nos unes idees posades a la mà dels adeptes que exagereu.

Avui dia, quan els nacional-socialistes i feixistes tots fan mans i mànigues per a desacreditar el liberalisme, com no ens recordaríem del filòsof social anglès Malthus que era un dels primers adversaris del sistema polític que avui encara no és mort, sinó que tan sols està dormint per a resuscitar un dia! Al mateix temps, Malthus és l'introduïdor d'una nova tendència en l'economia política que Carlyle caracteritzà més tard com una dismal science. En efecte, si Adam Smith, que pogué creure encara en una «harmonia preestablerta» en les relacions socials, va escriure una obra gran sobre les causes de les riqueses dels pobles, l'obra de Malthus es podria anomenar, ben al contrari, Estudi sobre les causes de l'empobriment de les nacions. També les teories pessimistes d'un Darwin, sobre la lluita per l'existència, estan inspirades en la famosa llei de Malthus sobre els moviments demogràfics, i que culmina amb la tesi que: 1) quan la població no és detinguda per cap obstacle, creix en progressió geomètrica, doblant-se cada vint-i-cinc anys; 2) les subsistències, àdhuc en les circumstàncies millors, tan sols creixen en progressió aritmètica.

Aquesta llei de Malthus, avui desprestigiada, no podria comprendre's d'altra manera sinó com una oportuna reacció a certes teories anteriors, inspirades per la Revolució francesa: les de Godwin, autor d'una gran obra, titulada Assaig sobre la justícia política i la seva influència sobre les virtuts i la felicitat (1793), obra que esdevingué la Bíblia de l'anarquisme, i les de Condorcet, més conegut que l'anterior, exposades en la seva Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain. Godwin era ja un veritable anarquista llibertari avant la lettre, i creia que una nova estructura social, basada sobre la idea de la llibertat, ens garantiria una felicitat més gran a tots. Tres quartes parts de la terra segueixen encara sense estar poblades, argumenta Godwin, i àdhuc les parts ja poblades tenen encara lloc per a una infinitat d'humans. De manera anàloga, també Condorcet creia en la perfectabilitat infinita de

teriors eren racionalistes, Malthus és irracionalista, i no creu amb els liberals en el progrés de l'intel·lecte. Tots els governs incapaces de governar trobaran la seva excusa en aquesta frase de Malthus: «Sens dubte, els millors punts de la tirania són aquells que diuen que tota la misèria dels pobres i tots els mals que flagellen la humanitat, es deuen a les institucions humanes i als governs dolents»; i Malthus protesta enèrgicament contra aquesta mena de demagògia. Es veu ja la gran distància que separa Malthus dels ideòlegs de la Revolució francesa que creien que les institucions es construïen a voluntat, de manera artificial; per a Malthus, en canvi, l'Estat i la mateixa societat no són altra cosa que processos de la mateixa naturalesa, uns fenòmens elementals, doncs, sobre els quals la voluntat de l'home no té una influència notable.

Una altra diferència que separa el pensament de Malthus dels liberals, és la seva manera de veure l'industrialisme. Mentre que aquests advocaven per la industrialització més completa d'Anglaterra, Malthus cridà l'atenció sobre el fet que «tan sols la combinació del sistema agrícola i del sistema comercial, i no pas un sol dels dos, seria capaç d'assegurar el més ample benestar nacional». Tot Estat que necessiti matèria primera de l'estranger, ha de pensar que vindrà un dia en què podrà vendre menys productes seus, a conseqüència de la industrialització progressiva dels altres Estats. En darrera anàlisi, el Malthus nacionalista, no sols era un adversari del cosmopolitisme, sinó, al mateix temps, el precursor de les tendències de l'autarquia econòmica, que compta avui amb tants adeptes en els països feixistes o feixistitzants, sobretot quan parla dels perills de la lliure entrada del blat que, en cas de guerra, podria quedar trencada de sobte i deixar el país sense aliment. I també, finalment, les observacions de Malthus sobre la necessitat de crear una classe mitjana i de fer desaparèixer els antagonismes socials massa polaritzats, fan de Malthus un precursor dels temps moderns i, en altres països que només es volen quedar amb la part per a ells favorable de totes les teories, un pretès precursor de les teories feixistes.

No obstant, Malthus i el maltusianisme, pertanyen ja, avui dia, al passat. Es comprèn que un teòric que es mostrà enemic de la llibertat, és benvingut al feixisme. Si bé podem treure'n una útil crítica contra tota mena de teories «llibertàries» que només serveixen per a sostenir les dictadures, segons ho observà ben encertadament Malthus, cal oposar a les seves preteses lleis sobre la relació entre producció i població, les lleis a les quals arriba, tenint en compte els primers resultats grandiosos de la tècnica que Malthus, naturalment, no pogué endevinar fa un segle, un dels seus crítics més perspicaces, el sociòleg i economista alemany Oppenheimer, avui desterrat d'Alemanya, lleis que són les següents: 1) la producció tendeix a excedir la població; 2) l'augment de la població és causa de riquesa; i 3) la misèria és completament independent de la qüestió demogràfica. Es sobretot aquest darrer resultat que hem de recomanar a tots aquells que volen explicar la crisi econòmica amb el retrocés dels naixements, o l'atur forçós i la necessitat de la guerra amb el fals argument que «sobren homes a la terra per a viure-hi bé...»

OLIVER BRACHFELD

A la pàg. 3:

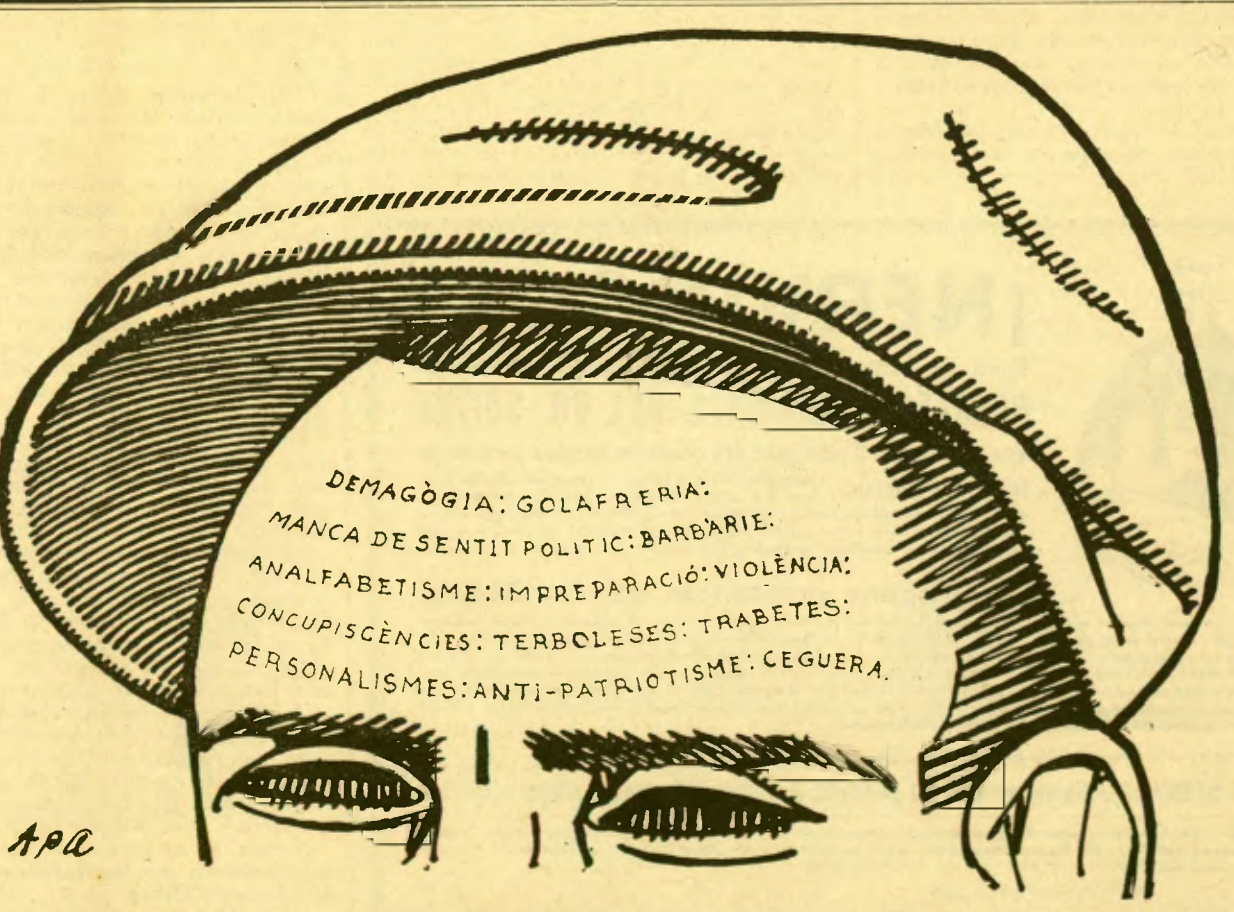
Fi del 98. Azaña i el seu tema, per B. Rosselló Pòrcel.

A la pàg. 5:

Homes i coses del teatre català. L'estrena de «L'Hèroe», per Josep Artís.

A la pàg. 6:

La Renaixença a València. Un periòdic: «El Mole», per Enric Soler Godes.

Hi ha fronts únics que tots tenen les mateixes arrugues

Però de l'altaveu sorgí una altra xifra: —480!
Tothom corregué a felicitar el senyor Sedó, allí present.
—Escolti—li digué un radical revifat d'optimisme—, que té gaires fàbriques més, vostè?

Déu nos en guard d'un mal pensament

Ho han dit alguns diaris: el conegut periodista M. ha regalat a la Societat d'Autors la ploma amb la qual el mestre Amadeu Vives va escriure la partitura de *Doña Francisquita*.

—I pensar que potser — comentava un en un ròdol de periodistes — el mestre Vives va morir pensant-se que l'hi havien presa!

Conte jueu

No és el nostre un país on el problema jueu tingui cap acuitat; però, d'un temps ençà, hi ha persones alarmades pel nombre de semites residents a Barcelona, que les mesures dels nazis han fet augmentar encara. Però d'altres persones no s'esveren pas per la presència d'aquells elements i reforcen llur criteri amb anècdotes com la que anem a referir, ocorreguda durant un creuer mediterrani realitzat el passat estiu.

Alguns turistes, entre els quals hi havia un joier barceloní, recorrien un call jueu del Pròxim Orient, a la recerca de curiositats més o menys qualificables de gangues. Malgrat l'afició oriental a tenir més establiment al carrer que dintre la botiga, l'amo d'aquesta féu entrar-hi els turistes, car així es posava en una situació més avantatjosa respecte a ells.

—Quant, això? — digué el nostre barceloní, assenyalant un objecte.

—Quaranta-cinc piastres — respongué el botiguer.

—Cinc — oferí amb tot aplom el client. I començà un regateig aferrissat que acabà el botiguer traient a empentes el client fora de la tenda:

—Vagi-se'n, vagi-se'n, que encara l'hi donaria.

Idees genials

L'animador d'una empresa publicitària exposa les seves idees a un decorador que ha de realitzar-les en un gran local subterrani.

—Aquí hi haurà l'anunci de la bomba X. Tot això serà un gran aqüari, amb peixos vistosos; la bomba els aspirarà i els tornarà a llançar amb el raig d'aigua. Serà d'un efecte reclamístic grandiosíssim això dels peixos. Aquí a l'altra banda, fent *pendant* amb l'anunci de la bomba, el dels olis Y. Serà també un altre aqüari, però ple d'oli...

—I els peixos seran fregits — interrompé el decorador.

Mal tracte

Des de fa pocs dies, surt a Madrid un germà nocturn d'*El Debate*. Es diu *Ya*, i, des del punt de vista material, és una còpia d'una imitació sudamericana del *News Chronicle*.

En el seu segon número, en la secció *Caricaturas de Provincias*, figurava un ninot amb el seu xisto corresponent, tret, segons deia al peu, de *La Voz de Cataluña* (sic).

Trobem que no està gens bé tractar així els ex-aliats.

Bona informació

El nou diari madrileny *Ya*, en el seu número tercer, corresponent al dia 16 del corrent, s'apressa a comunicar-nos el que ell sospita una notícia de darrera hora:

«Reus, 16. — El escultor Pablo Gargallo ha fallecido repentinamente. Gozaba de gran fama en París, donde ha residido gran parte de su vida.»

Encara com no esperaven l'aniversari del malaguanyat amic per a comunicar la trista nova de la seva mort!

Sinceritat

El comte Keyserling va anar a Terrassa, invitat pels Amics de les Arts, a donar una conferència, i pel que es veu no tothom bastà les frases de gran volada del filòsof, com ho demostra aquest començament d'un dels espectadors, desitjós de sincerar-se davant d'un grup d'entusiastes:

—Desenganyeu-vos, un home així només el pot entendre l'Estelrich. I jo amb un Estelrich ja tinc prou feina...

Un barret que cerca companyia

El nen Utrillo, d'ençà que En Màrius li deixa fer crítiques d'art, s'ha comprat un *bombín* que és l'enveja de tots els subdits d'En... (*pics suspensius*). Però l'Utrillo Junior, una mica preocupat de l'expectació exagerada que en certs medis provoca aquest aristocràtic barret, l'altre dia feia aquesta sollicitud a un company amb la més seriosa de les conviccions:

—Thauries de comprar un *bombín*, i així, anant junts, sempre em sentiria més acompanyat.

Un creuer per la Mediterrània (*)

IX. — De Beirut a Rodes

Embarquem a Beirut i al cap de quatre hores de navegar som a Trípoli d'Àsia. Aquí també veiem que l'indispensable color local conviu amistosament amb la reglamentària brutícia.

Com a testimoni del comtat establert pels croats veiem un castell sòrdid i feixuc; i com a mostra de la dominació musulmana,

vent dit Seleuc aquests mots amb una pregonia emoció i moltes llàgrimes, Erasístrat, encaixant la dreta amb ell, digué que no necessitava per a res Erasístrat: essent pare, marit i rei, ell mateix seria alhora el millor metge de la seva casa. En conseqüència, Seleuc reuní una assemblea de tot el poble i declarà que era el seu voler i determinació de proclamar Antíoc rei de tots els països de l'interior, i Estratonice reina, casats l'un amb l'altre.

I tot acabà bé. En temps d'Esquil i Sòfocles potser hauria acabat d'una altra manera més tràgica. Però ara ja hem entrat a l'amable època alexandrina i tenim el barri elegant de Dafné, a uns vuit quilòmetres d'Antioquia.

Dafné sembla que era el lloc preferit per a la disbauxa. Una mena de Monte-Carlo dels clàssics. *Daphnic mores*, deien els llatins, referint-se a les grans bacanals que s'hi celebraven. Val a dir que el lloc és ben trobat.

Estrabó ens parla del bosc sagrat de xiprers i llorers dedicat a Apol·lo. La mitologia ens conta que en aquest bosc, un dia Apol·lo va empaitar la nimfa Dafné amb propòsits deshonestos. Però sembla que quan el caçador estava a punt d'atrapar-la, la nimfa va demanar socors a la seva mare Ceres i tot seguit fou transformada en llorer; i el diví Apol·lo es quedà amb un pam de nas. Amb interpretació simbòlica, diuen que aquest fet és la desaparició de l'aurora perseguida pel sol.

Tornant a la realitat d'avui dia, veiem que tots els temples i palaus de Dafné ja no existeixen. Però queda, encara, la primera matèria: les fonts, les cascades, els xaragalls i els arbres.

Les cascades de Dafné no tenen la grandesa espectacular de les de Tívoli, però hi ha la intimitat sensual de l'harem. Cada recó és una cambra, amb parets de llorer, cortines d'aigua i catifes de flors. A cada tombant espereu que us aparegui la nimfa

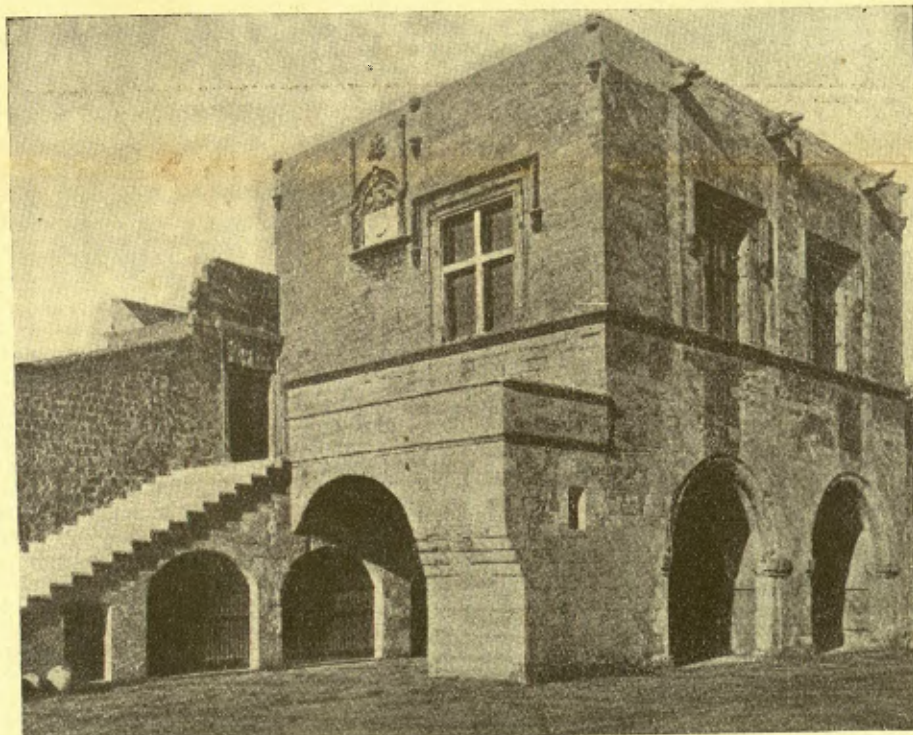
el gran mestratge de Rodes: Anton Flavià i Pere Sa-Costa. L'activitat constructiva de l'un i de l'altre és comprovada per la repetició de llurs escuts en edificis i obres de defensa.

»Albert Gabriel, en la seva documentadíssima obra sobre Rodes, es complau a acusar la influència catalana damunt l'arquitectura

El carrer dels Cavallers, a Rodes

del temps dels cavallers. Són les arcades de mig punt, fetes de tascons desmesurats, que hom hi retroba en palaus i cases; són els pilars octogonals que divideixen les naus de la gran sala i el refectori de l'Hospital; són els contraforts de l'Alberg d'Espanya, anàlegs als de la Llotja de Mallorca i que devien, com aquests, acabar en plataformes emmarquetades; són les escales del mateix tipus constructiu que la del palau de la Generalitat a Barcelona o del palau dels reis de Mallorca a Perpinyà, que hom troba sovint a Rodes; és, en fi, la disposició total de la casa catalana la que veiem conservada a l'altre extrem de la Mediterrània.»

Rodes — La «Cavalleria»

corresponent. Avui, però, és més probable que se us presenti la *girl* americana amb Kodak i *short*. La que em va tocar a mi s'estava banyant clandestinament. I sota d'un doll d'aigua cristal·lina (naturalment) en adonar-se de la meua presència, en comptes d'invocar Ceres — com era del cas — va preguntar-me tranquil·lament:

—What is the time?

Es veu que les nimfes d'avui no estan per romansos mitològics.

D'Alexandreta, seguint les costes meridionals de l'Àsia Menor després d'unes vint-i-quatre hores de mar, arribarem a l'illa de Rodes.

L'aspecte de la ciutat no té res d'oriental. Rodes és el primer baluard occidental que es troba, tornant cap a casa. Tot recorda Europa: des dels albergs medievals de l'ordre de l'Hospital de Sant Joan fins a les actuals urbanitzacions italianes. És també, l'anti-Manhattan. Em sembla que no hi ha cap casa que arribi al tercer pis; les muralles són baixes, els carrers estrets, les cases petites. Una joguina exquisida de ciutat medieval.

Un alemany va dir-me que Rodes li recordava el nostre Poble Espanyol de Montjuïc. Això és com dir que les estampes litogràfiques recorden els quadros de Rafael.

El pinyol de Rodes està en el carrer dels Cavallers, on es construïren les principals residències de les vuit «llengües» o circumscripcions en què fou repartida la ciutat: les de Provença, d'Auvèrnia, de França, d'Itàlia, d'Anglaterra, d'Alemanya, de Castella i d'Aragó. Aquests edificis de pedra picada manifesten — dintre d'una unitat estilística — les diverses modalitats de cada país. El que ens correspon, es presenta amb la mateixa claredat funcional del nostre gòtic.

En aquesta mena de Ginebra medieval, els catalans, com sabeu, hi fèrem un bon paper. No sempre hem de tenir mala sort.

Donem-nos el gust de rellegir *L'Expansió de Catalunya en la Mediterrània Oriental* de Nicolau d'Oliver:

«Dos catalans ocupen un lloc preferent en

L'APERITIV

Itàlica. — Quan jo tenia cinc o sis anys, anava a un col·legi de criatures dirigit per un sant home completament fet i pastat amb les idees integristes, que aleshores es concretaven a Espanya en la figura del polític Nocedal. A Barcelona, en temps de la guerra de Cuba, hi havia addictes a don Cándido Nocedal, que eren els més fins entre els carlins, i que precisament perquè eren tan fins, tan enxarolats i tan delicats, s'havien separat del carlisme, havien transigit amb la dinastia, i anaven carregats d'escapularis, i armaven poti-potis, batibulls i peregrinacions, cantant aquell *Ruja el infierno*! i aquell *Brama Satán* que tapaven el sol i arrencaven llàgrimes pontifícies a les senyores més adinerades del país.

Doncs bé, en aquest col·legi de mentalitat nocedalina, en el qual jo vaig aprendre les primeres lletres i les primeres normes per a fer un bon paper en societat, passàvem un llibre que es deia *Juanito*. Em recordo que el *Juanito* com a llibre de lectura no podia ésser més nocedalí, més cursí i més ple d'aquella inflada i negrenca retòrica de tauleta de nit, tan pròpia del fi de segle espanyol. La moral, la religió i els bons costums eren explicats en el *Juanito* d'aquella manera imbècil, tan al gust dels pares i els mestres que vivien en aquell cau de conill construït pels administradors del catolicisme plutocràtic de l'època de la Restauració.

Al final del *Juanito* hi havia dos poemes, que el mestre ens llegia amb gran èmfasi, i nosaltres, els pobres marrecs, llegíem a batzegades i a empentes, com si amb unes pinces cruels ens anessin estirant les síl·labes de la punta de la llengua. Aquests poemes — grans dintre la literatura castellana — eren les *Coplas de Jorge Manrique* i l'*Oda a las ruinas de Itàlica*. Es curiós que a l'autor del *Juanito* no se li acudís altra cosa per a desvetllar poèticament el cor de les criatures que aquests dos poemes d'un to lúgubre, d'una teatralitat funerària i transcendental, encarrats a la cendra, a les herbes dels cementiris, apassionats davant la idea de la mort i detractors de la vanitat humana.

De la famosa obra de Rodrigo Caro, jo, en els meus set i vuit anys, no en veia altra cosa que el metall brunyit i fascinant de les paraules, que anava repetint de memòria, davant d'aquella satisfacció que hi ha a les famílies a l'hora de pendre cafè i d'engegar els mots a estudi.

L'única associació d'idees que podia extraure de l'*Oda a las ruinas de Itàlica* que per a mi tingués un cert sentit i em situés a la realitat, era aquell *amarillo jaramago*. L'*amarillo jaramago*, que tan hermètic s'ha mostrat sempre per als profans en botànica, jo el veia transparent, perquè en aquella època d'iniciació escolar anava a passar l'estiu a una casa de pagès, el masover de la qual tenia una quadra de cavalls, i entre els cavalls d'aquesta quadra n'hi havia un anomenat *Jaramago*. Aquest nom insolent entre els cavalls del país, deuria ésser fill de l'exòtica imaginació del gitano o del sapastre andalús que el va llençar a les peripècies dels mercats de bestiar fins a parar a les mans dels masovers de casa meua, el qual dedicava al pobre *Jaramago* — o *Caramago*, com se li deia familiarment per natural i rústica deformació de la *j* inicial — a tragar pastanagues, a batre o a donar voltes a la sínia.

Entre l'*amarillo jaramago* del poema i el *Jaramago* de la quadra, que no era precisament groc, sinó més aviat tirant a rovell, es va establir una concordança perfectament viable dins de la imaginació dels meus set anys.

Més tard, quan anava a la classe de retòrica amb els jesuïtes, l'oda de Rodrigo Caro i la visió d'Itàlica en ruïnes va tornar a presentar-se'm, en forma de petulant i irrespirable sonsònia, i un bon dia, després d'haver anat una mica per les meves i haver corregut una mica de món, em va desaparèixer el mal gust infantil i adolescent del poema elegíac, i vaig sentir per primera vegada, fresca i opulent, tota la grandesa del poema de Rodrigo Caro.

Cada vegada més, en el món literari, he sentit més afició a aquesta mena de poesia endregada, ben vestida, que s'arrapa als grans temes, i que sota una artificiosa banda de trompetes manté una entranya tèbia i una dilatada inspiració.

Cada vegada més, en el món de les formes i de les pedres, m'he sentit més d'acord amb la visió de les ruïnes, de les grans sepultures, de les columnes degollades, i d'aquesta netedat, d'aquesta sincera riquesa de les arquitectures mutilades, dels espectacles destruïts, que encara mantenen en els esquelets deixats de la mà de Déu o abandonats a la mà de l'arqueologia, tota la seva inesgotable noblesa.

Es per això que de totes les noves que porten aquests dies els diaris sobre la política i la situació d'Espanya, la que m'ha interessat més de totes ha estat la de les grans descobertes que s'estan fent a Itàlica. Fa dos anys que vaig anar a Itàlica, i em vaig passar una llarga estona dins d'aquell immens sepulcre de pedra de l'amfiteatre romà; l'amfiteatre d'Itàlica és dels més importants del món; però fora d'aquesta peça grandiosa, de la població d'Itàlica no se'n veia gairebé res. Ara les excavacions, segons he llegit en els diaris, descobren tot un món; un món que fatalment ha d'estar d'acord amb la importància de l'amfiteatre i amb el valor que Itàlica té en el pes de la història.

El que no vaig saber veure entre les ruïnes d'Itàlica és precisament l'*amarillo jaramago*. És possible que en el segle XVI, època de Rodrigo Caro, aquella planta groguenca fes la viu-viu entre les pedres mortes; avui dia no n'hi ha ni un brot per remei i ha estat substituïda per botànica d'ús més corrent.

No tindria res de nou que a la majoria dels espanyols les descobertes d'Itàlica no els fessin fred ni calor. Els espanyols han estat sempre una gent que baden copiosament i intensament, i no s'han adonat encara que el més fort i el més important d'Espanya, no és precisament la seva actualitat estrenant camises i corbates, infelicitat i confusió, sinó que el més fort i el que pesa d'Espanya en la perspectiva del temps són aquestes ruïnes d'Itàlica, i altres ruïnes meravelloses, perdudes enmig del país i desconegudes de la immensa majoria.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

¡Nerviosos!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastènia. Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigenes, fadiga corporal, tremolors, dispèpsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que s'originen per causa o origen espasmòdic nerviós.

Les Gragees potencials del Dr. Solvré,

més que un medicament són un element essencial del cervell, medulla i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esportistes, intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Solvré, tots els esforços o exercicis fàcilment i després l'organisme per reprendre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta prendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA. — Dirigint-se i tramitant 0'25 ptes. en segell de correu per al franquig a Oficines Laboratori Sôlvre, carrer del Ter, 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties.

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

FI DEL 98

Azaña i el seu tema

L'últim llibre de Manuel Azaña (*La invención del Quijote y otros ensayos*, Espasa-Calpe, S. A., 1934) podria ésser motiu de llarguíssims comentaris. Enceta punts de vista, belluga qüestions, remena afers esmortits. Ens col·loca de bell nou en el mig de la gran brega sobre Espanya que ara mateix començàvem a oblidar i que — sembla — podem tornar a iniciar com si el segle tot just s'obris. Els trenta anys de reflexió, ritmada sovint de ganyotes tràgiques, han tingut l'acabament sabut i els temps de dany i de vergonya, que diria Carles Riba, són propicis a la polèmica, si la porteu en termes molt generals i tan elevats que l'esca del pecat no s'insinui amb massa vivesa. El problema no és més que aquest: La fi del 98 — tots havíem decidit que el 14 d'abril ho era — obrirà un altre 98? La pregunta «Espanya» torna a estar, urgentíssima, sobre la taula i és en aquest sentit que el nou llibre d'Azaña podria molt bé ésser simbòlic. Tancaria un cicle per obrir-ne un altre. Final d'una etapa closa, teló elevat d'una de nova.

Final, altrament, agitat i amb moltes preguntes sense respondre. Els assaigs que componen *La invención del Quijote* són tots anteriors al bienni. Són una simple continuació de l'Azaña de *Plumas y Palabras*. Hi manquen — la nostra curiositat és ben justificada, creiem — les reflexions d'ahir i d'ara mateix. Unes reflexions que, pel futur electoral de l'autor, voldríem categoriques i amenaçadores: encara que no fossin consonants amb el seu caràcter. Ajustades a la realitat dura de les veus que exciten des del carrer. I dubtem d'aquestes reflexions imaginàries: ens sembla impossible que aquest polític vulgui falsificar-se, ni davant la perspectiva d'un fracàs. L'amplíssima bibliografia francesa d'Azaña sembla ignorar el nom de Sorel, que per a altres estadistes de la seva generació ha estat una base essencial, vegeu si no les converses de Ludwig amb el Duce.

Tota l'obra literària de Manuel Azaña gira entorn de problemes espanyols. Dissecció de temes d'Espanya, preocupacions del 98. El llibre nou tracta, únic ritornello, d'això mateix. Quatre títols — Cervantes, l'Ateneu de Madrid, Valera, Valle-Inclán — i entorn d'ells un pensar constant, ple de digressions, Espanya. El to general del llibre ha minvat una mica el realisme fort que els lectors de *La Pluma* coneixiem sota un pseudònim cercat. Es llibre d'assaig conferencial, docte, una mica llunyà d'aquell Azaña aspre de les Corts, *desplante* madrileny i tira-al-dret. L'estil té el deix neoclàssic, pur, castellà sà, *d'El jardín de los frailes*. Azaña és un dels més grans prosistes espanyols d'ara. Llegiu si us plau el pròleg *En el poder y en la oposición*, jovellanesco, sense aquella fatiga de l'astúria. Just, cenyidíssim. No pot ésser més curt, inlible ja.

Es interessant de remarcar que fins ara Azaña no ens hagi donat la seva interpretació quixotesca. La novella de Cervantes és un lloc comú del 98. Dos pensadors típics — Unamuno, Ortega — l'han aplicat a la realitat hispànica de sempre. I cal dir de passada que el llibre d'Unamuno té a casa nostra un precedent, tal vegada massa conseqüent, perquè hom no pugui parlar de plagis: Un assaig — ben 98 — de Gabriel Alomar. Avui — tard — Azaña ens dona el seu *Quijote*. No s'hi agafa amb molta insistència, però, i fuig al domini que li és propi: el XIX espanyol. Azaña neix i viu del segle passat, no cregueu en Escorial escenogràfics. És un madrileny fill de Galdós, a desgrat de les decoracions cisnerianes d'Alcalá. I és inexplicable, en teoria, que hagi pogut comprendre tant com ha comprès. Cap paradoxa no pot especificar-nos l'origen del seu discurs sobre l'Estatut. Els homes del 98 castellà — ni vull citar noms — han anat, només, una mica més enllà que qualsevol Rojo. No era a Madrid on es feia propaganda per la llibertat de Cuba, era a Barcelona (una minoria de Barcelona: la majoria aclamava l'assassí de Rizal). No coneixíem pimgallians de més enllà de l'Ebre. Azaña, que manca en la seva obra d'home de lletres de qualsevol ressò català, Azaña —

passeeu el tòpic — que és un castellà pels quatre costats, endevinava la possible solució. Imperialisme del bo? Temperament democràtic exasperat? Educació europeitzada? Circumstància? Totes les explicacions i les mil i una que hi afegia, topen amb murs mals de saltar. El cas estrany és entre les nostres mans i ni ens en sabem avenir: La biografia ve, encara, per destorbar-nos la visió objectiva i desitjada. El buròcrata és un observador amagat i arriba, no ho negarà ningú, a encarnar l'Estat. L'ateneista tímid de primera hora acaba de president de

Azaña a Sant Hilari

la casa. Per sistemes de talp estudia allò que li ha d'ésser tan útil: política militar. Quan hom se n'adona ja se n'està servint. L'home que ha viscut sempre en reconcs focos s'enfronta fred, sereníssim, amb la potent il·luminació parlamentària. Present — llegiu el seu assaig sobre Madrid — un possible dictadorat i, en pur somni, hi renuncia. Just com ho ha de realitzar després. Viu el seu temps amb el màxim fervor. Devoció sostinguda per Unamuno i Valle-Inclán aïdhuc quan malparlen d'ell. Recerca d'una fórmula per a problemes actualíssims. Coneix la gent de la seva generació. I el sospiteu sol, abans, al ministeri de Justícia, secció d'últimes voluntats, després al ministeri de la Guerra, la nit del 10 d'agost, i encara avui, callat, indignat els adversaris per això mateix, perquè calla, tancat en un insolentíssim silenci que el defineix, el situa, el col·loca en totes les posicions oportunes per a aquesta curiosa dignitat que ell deu valorar en més que el triomf, ni considerant — i ho ha de considerar, per força! — que el triomf significaria el treball directe, quirúrgic, apassionat, sobre aquest tema seu, que l'envolta i el tortura: Espanya.

L'últim llibre de Manuel Azaña ens torna a presentar el problema. I els esforços per tornar a trobar el camí — aquesta vegada únic i autèntic — es fan més violents. L'experiència ha estat definitiva.

B. ROSSELLO-PORCEI.

Mirant a fora

Sarre o Saar?

Una petita qüestió lingüística. Fins ara, hem anomenat la conca famosa pel seu nom francès: Sarre. Ara que, per voluntat dels seus habitants, és incorporada a Alemanya, caldrà evidentment usar la forma Saar.

D'altra banda, es pronuncien gairebé igual l'una i l'altra forma...

Utilitat del disc

El primer dia de la seva estada a Ginebra, Laval l'esmerçà en entrevistes diplomàtiques concernent els acords de Roma.

Primerament, Laval explicà el seu viatge en detall a John Simon. Després, a Litvinoff. Després, calgué repetir les explicacions a Benes, a Titulesco, a Tewjikh Rudy Aras (que s'anomena així des de la supressió recent del títol de beï).

—Una altra vegada—sospirava Laval — faré impressionar un disc.

Zinoviev es dirà Kirovsk?

En memòria de Kiroff, tot de carrers de poblacions de la U. R. S. S. portaran el seu nom. Però els soviets sembla que no creuen prou homenatjar l'assassinat Kiroff i projecten de donar el seu nom a una ciutat.

Quina? S'indica una d'Ucrània, que fins ara es deia Zinovievsk. Fundada per l'emperadriu Elisabet, filla de Pere el Gran, la ciutat portà el nom d'Elisabetgrad fins que en 1914, quan Zinovieff presidia la Tercera Internacional, fou desbatejada, ja que havia nascut en el call jueu de la ciutat.

Ara, com que Zinovieff és acusat de complicat en el complot que costà la vida a Kiroff, els diaris soviètics troben indicat que la ciutat torni a canviar de nom.

Els estudiants de geografia i els redactors de la secció estrangera d'agències i diaris, des de la guerra ençà, hauran de fer-se un diccionari de correspondències entre tants noms com s'han canviat i es canvien encara.

La inquietud de Litvinoff

Les entrevistes de Londres tenen Litvinoff vivament preocupat. Un acord de limitació dels armaments comportaria la legalització del rearmament del Reich i, amb molta versemblança, el retorn d'Alemanya a Ginebra. I aquesta perspectiva no apareix gaire agradable a Litvinoff.

Si Alemanya reingressa a la S. de les N., malgrat el seu refus de signar el pacte oriental, el delegat de la U. R. S. S. no veu gaire clar què pot guanyar la diplomàcia soviètica reslant a Ginebra.

A veure si la S. de les N. haurà de triar entre Rússia i Alemanya.

A l'altra banda de l'Atlàntic

Tot el món segueix les incidències del procés contra Hauptmann, acusat de raptar i assassinar el fill de Lindbergh. El procés es descabdella en un poblet de Nova Jersey que ara travessa una època de vaques grasses. En efecte, és tal l'afluència de gent a Flemington amb motiu del procés, que hi han corregut tot d'apropiadors i s'hi ha instal·lat una mena de fira, amb camions bars, tirs al blanc, cavallets, etc.

I per si aquest espectacle no fos prou, una febre de fer juguesques s'ha apoderat de tot-hom. Qui sortirà amb la seva, Willentz, el fiscal que vol dur Hauptmann a la cadira elèctrica, o Redly, el defensor de l'acusat? La setmana passada, segons diu el Journal de Genève, les juguesques eren de cinc a un a favor del fiscal.

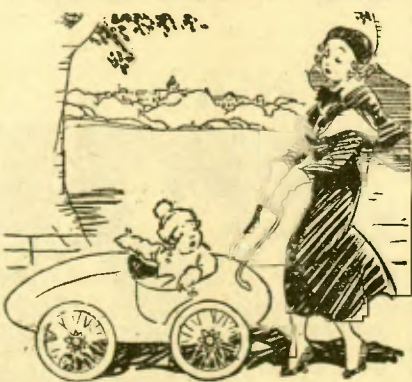
Heus ací alguna cosa difícilment compatible amb la sensibilitat d'un europeu.

El tresor disputat

Si hem de creure les notícies que vénen d'Itàlia, la gran duquessa Maria de Rússia, vídua del gran duc Pau i casada en segones nupcies amb l'almirall grec Joannides, amb el qual viu a Roma, ha fet enreixar totes les finestres de casa seva i reclamat de les autoritats una vigilància especial.

La raó? El tresor consistent en peces d'or i d'argent antigues, d'un valor que s'estima en una quarantena de milions de pessetes, que havia col·leccionat el gran duc i que, després de nombrosos viatges, es trobava a Belgrado. Eren molts els emigrats russos que pretenien ésser hereus del gran duc; els soviets, al·legant que el testament del gran duc deixava la col·lecció al Museu nacional de Petrograd i oblidant que havien assassinat el donador, pretenien també el tresor, que el general Wrangel havia dipositat a Cattaro i expedit després a Belgrado.

Després d'un plei que ha durat setze anys, la vídua del gran duc ha heretat la col·lecció que tanta por li fa passar ara.

—Més de pressa, Gertrudis, més de pressa! Per què et penses que m'han comprat un cotxet aerodinàmic?

(The Humorist, Londres)

L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

L'acostament franco-alemany

Si calgués definir aquest període de la política internacional — és a dir, el que comença després de la guerra —, no podria tenir altra denominació que el dels «cops d'escena», poc dissemblants, per l'inesperat i la sorpresa que produeixen, dels que presentaven els drames populars del segle passat. Aquests cops d'escena són demostració d'una política no rectilínia, sinó plena d'evidents senyals d'incertesa i de contradicció. No es pot parlar a penes de caràcter dels homes polítics de tots els països, car ja ha desaparegut quasi del tot, sinó més

polític, i les ganes d'arribar a un acostament amb Alemanya, encara que prou vegades des de Berlín s'hagi correspost molt malament a aquest esperit de conciliació.

Des de les maniobres de Wirth a les amenaces de Hitler, passant per les *finasseries* de Stresemann, l'actitud d'Alemanya justificava el pessimisme dels partits polítics que dissentien de la política conciliant. El que ara cal preguntar-se, doncs, és si Hitler parla sincerament o si, pel contrari, es tracta d'una nova comèdia.

Aquest dubte no pot ésser fàcilment esvaït mentre no hi hagi elements decisius que apaivaguin els desconfiats. Indubtablement, Alemanya es troba ara enfront d'una situació europea que deu preocupar molt els homes del govern.

L'acostament franco-italià, l'imminent pacte oriental, o, en el seu defecte, el de mutu ajut franco-rus, l'un i l'altre en connexió amb la Petita Entesa i la Unió Balcànica, són fets que vénen quasi a constituir aquella unió — si no confederació — europea que d'antuvi asseguraria la pau i després produiria els seus efectes sobre la crisi econòmica.

A Alemanya no li queda cap més alternativa que participar en aquesta concentració d'Estats, si no vol restar isolada. És probable que prefereixi la primera solució. El que cal és que la seva adhesió sigui sincera, que no repeteixi el joc de Ginebra, on fou admesa forçant benèvolament el tractat de Versalles, i un cop admesa, en comptes de col·laborar lleialment, es dedica a tramari maniobres obscurionistes.

Tant si és veritat com no que la història es repeteix, el cert és que és una gran mestressa de la vida. La política francesa d'aquests darrers anys prova que a París s'ha tingut en compte aquesta veritat. Analitzant a la menuda la política internacional de França, es veu que està constituïda per anelles d'una mateixa cadena, les darreres de les quals — que daten de l'entrada de Barthou al Quai d'Orsay —, tenen molts punts de contacte amb les que, abans de la guerra, forjà Delcassé.

aviat de manca de claredat i excés de desconfiança, que són els factors que avui determinen l'actitud dels governs.

De totes maneres, els darrers esdeveniments poden considerar-se com símptomes confortants d'assentament, i, per tant, de consolidació de la pau.

Resolt de la manera que ja és sabuda el problema del Sarre, hem vist Alemanya, i especialment Hitler, adoptar d'antuvi una actitud arrogant envers França, que per part d'alguns col·laboradors del Führer semblava que anava a pendre proporcions alarmants; però tot seguit, gairebé diríem poques hores després, l'actitud ha estat somrient, i Alemanya vol allargar la mà a França, tot començant per voler estrènyer la dels seus governants. A aquestes demostracions, Laval ha respost a Ginebra a tall d'home prudent, i la seva resposta pot resumir-se en aquesta sola frase: «no basten les paraules; calen els fets».

L'actitud de França en la qüestió del Sarre deu haver fet una certa impressió a Berlín, els efectes de la qual han d'haver ressentit Hitler i els seus col·laboradors. El mateix Goebbels aïdhuc ha consentit que la ràdio alemanya toqués la Marsellesa.

Certament, un acostament cordial i sincer de França i Alemanya seria una de les majors seguretats per a la pau, per no dir la més gran. Però, és possible?

Recordem que algunes setmanes després que François Coty havia comprat el *Figaro*, ens exposava, amb tot el seu entusiasme meridional, el seu programa, basat en una aliança franco-italo-germànica. Els dos directores del diari, Alfred Capus i Robert de Flers, amb llur humor boulevardier, provaren de convèncer el nou propietari de com eren utòpiques les seves idees. Coty no es convencé ni convencé ningú. Home inexpert en la política, no va veure fins molt més tard les dificultats que feien quasi insoluble allò que ell reputava tan fàcil. Cal dir que parlem del Coty dels començos públics, no del *L'Ami du Peuple*, que seguí un camí errat que l'havia de dur a la ruïna i a la mort. Doncs bé, moltes de les raons adduïdes per Capus i Flers en el vell local del *Figaro*, que aleshores era a la rue Druot, encara són vàlides avui. Avui, després del desenrotllament de la política de Briand, basada en la conciliació i en les concessions, que van des de l'evacuació anticipada de la Renània a l'anul·lació de les reparacions.

La consideració principal que per nosaltres té un valor decisiu és la insinceritat d'Alemanya, tan sovint demostrada en el passat, que fa impossible tenir massa confiança en els governants de Berlín, per als quals sembla una norma de conducta la frase pronunciada per Guillem II en 1914 qualificant els tractats de trossos de paper.

Un ràpid cop d'ull als esdeveniments ocorreguts de 1919 a 1935 demostra a les clares les intencions pacifistes dels governants francesos, fos el que fos llur color

El president Poincaré i el tsar de Rússia

Parlem especialment pel que fa a l'orient i al sud. La seguretat de França, en cas d'una guerra d'agressió com la de 1914, no pot dependre sinó d'acords amb Itàlia i amb Rússia. Adhuc hi ha qui com Pertinax — periodista de dreta — que concedeix més importància a l'est que no pas al sud, no sabem pas si amb prou fonament. Remarqueu que si en agost de 1914 Alemanya no hagués tingut l'exèrcit rus a la frontera oriental, la batalla del Marne hauria tingut un altre desenllaç. El mateix potser podria dir-se si Itàlia hagués interpretat a gust de Berlín i de Viena el tractat de la Triple Aliança i hagués intervingut en la guerra al costat dels Imperis Centrals. A la sort de la guerra europea contribuïren, des del primer moment, aquests dos factors importants: la participació de Rússia i la neutralitat d'Itàlia. Delcassé, amb l'aliança amb Rússia i el tractat secret amb Itàlia, va prevenir el que podia passar; la seva política encara va anar més enllà, col·laborant en aquella «entesa cordial» amb Anglaterra que havia de donar resultats de tanta eficàcia.

En 1922, Wirth i Rathenau, que semblen haver entretint la possibilitat que es repetís la situació de 1914, provaren, a Gènova, de posar Rússia fora de tota esfera d'influència, estipulant amb Txitxerin aquell tractat de Rapallo que la pujada de Hitler al poder ha anorreat automàticament. Però aïdhuc sense aquest esdeveniment, el tractat concertat pels russos a fi d'escapar de l'aïllament en què Europa els volia tenir, no hauria tingut un gran valor efectiu.

Barthou i el seu successor Laval han volgut seguir, en línies generals, la política d'unió europea preconitzada per Briand; però, pensant en les garanties de França, han mantingut les directives de Delcassé. I així França es troba actualment en relacions cordials amb Anglaterra, i unida mitjançant acords amb Itàlia i amb Rússia.

Ens trobem, doncs, en una situació anàloga a la de l'avantguerra. Però si aquesta situació portà Alemanya a cometre el gran error de la guerra, avui aconsella la moderació i la pau. No en va la història és la mestressa de la vida, i tant de bo que els homes de Berlín hagin assimilat la lliçó.

Seguí com sigui, ens sembla segur que, l'esprés dels acords estipulats el 7 de gener a Roma, i els que s'estipularan pel pacte oriental, amb Alemanya o sense, s'ha contribuït a asserenar l'atmosfera d'Europa.

TIGGIS

SI ES-ELÈCTRIC I DEL-VOSTRE AUTOMÒBIL

us el repararan aviat i bé, al GABATGE ELÈCTRIC CARRER MOIA, 61-8 (Antbau i Diagonal)

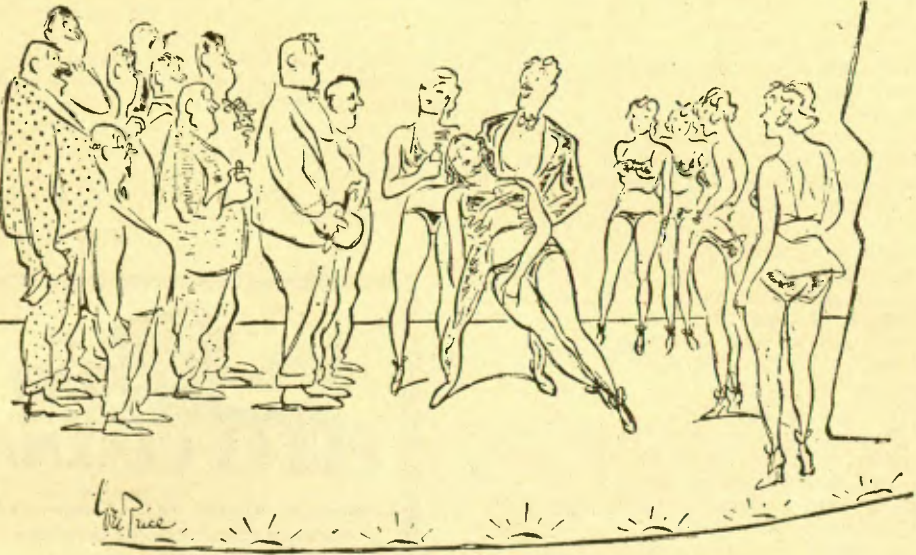
CAMISERIA I GÈNERES DE PUNT

Darreres novetats en gèneres de punt de totes classes Especialitats en camises a mida i trajos interiors de llana Mitges d'ubur, exclusives

TELÈFON 74574

J. Casanova

ANTIGA CASA COLLDEFORNIS SALMERON, 99

—Es possible que hi hagués tants metges a la sala?

(Life, Nova York)

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. i Telèfon 17047 : BARCELONA

RICINO GOLOSO DELICIOSO PURGANTE

EL CINEMA

Un film sobre Chopin PANORAMA Napoleó i Charlot

El film que Geza von Bolvary ha compost sobre Frederic Chopin, i que s'estrenarà aquí amb el títol de *L'últim vals de Chopin*, és una pel·lícula que des d'ara podem remarcar als nostres lectors. Pel nostre gust, és alguna cosa millor que *Volens les meves cançons*, remarcant que val sobretot per l'aspecte musical del film, aspecte gens secundari, tractant-se del que es tracta.

Creiem que no val la pena d'insistir sobre el valor biogràfic del film, valor que si no és nul, poc se'n falta. Geza von

cutiblement de primera classe. Hi ha noblesa i elegància. Sempre una dignitat exquisida que ens plauria retrobar més sovint en el cinema. És en contrast amb obres així que hom pren consciència del to ordinari en què es desenvolupa un tant percent molt crescut de la producció. Naturalment que els problemes de la fotogènia són diferents segons els gèneres i que el to més adient a un film romàntic és inapte a donar un film realista; però hi ha una graduació de sensibilitats que s'imposa in-

Psicologia del Cinema (II)

La segona lliçó del curs sobre *Psicologia del cinema* que ve desenvolupant el doctor Jeroni Moragues a l'Institut Psicotècnic, versà sobre *Psicologia expressiva del cinema*.

El cinema, més encara que la novel·la, es mou dins el camp d'una psicologia concreta. Psicologia que implica una expressió i una comprensió. Expressió aconseguida per la fotogènia, i comprensió aconseguida pel ritme i el muntatge.

La fotogènia és la qualitat inherent a certs objectes, animats o inanimats, que els fa expressius en ésser captats per la camera. Una definició equivalent val per a la fonogènia.

No parlarem del ritme, que es refereix a l'ordenació dels moments expressius, per ésser un problema que es refereix més a la psicologia comprensiva que a l'expressiva, i passarem a ocupar-nos de l'expressió entesa com la traducció corpòria dels estats anímics.

No cal fiar-se massa per penetrar aquells estats anímics de la ciència de la fisiologia, i potser un dels errors del cinema ha estat accentuar massa l'interès pels rostres, sense pensar que el gest i l'actitud total del cos, per la seva natura més pura i intuitiva, ofereixen un document més sincer i per tant més instructiu.

La mà, per exemple, ofereix una mina inexhaurible de dades expressives. I tant o més important, la motricitat global del personatge, tan reveladora del caràcter i de la psicologia de conjunt.

El conferenciant s'ocupa a continuació de la fonogènia, insistint sobre el valor expressiu dels mots, independentment del seu sentit intel·lectual, i del valor enorme del silenci. Clou la seva dissertació ocupant-se de la fotogènia dels objectes, que cobren per virtut dels secrets del muntatge un autèntic valor emocional humà.

Hi ha exemples abundants que il·lustren aquestes afirmacions. Fotografies de William Powell, Georges Bancroft, Greta Garbo, E. G. Robinson, etc., que passen de mà en mà entre els auditors, donen fe del que el doctor Moragues ha explicat en aquesta segona lliçó.

Avui i sobre *Psicologia comprensiva del cinema* té lloc la tercera lliçó.

Hem rebut...

El número 7 de *Cinema Amateur*, que recomanem als nostres lectors i d'una manera especial a totes les persones interessades en la matèria. Estem en vetlles del concurs català i del concurs internacional, que han de tenir lloc a Barcelona sota la cura del Centre Excursionista de Catalunya, i d'aquí l'interès excepcional d'aquest número.

El número 1 de *Nuestro Cinema*, que el nostre amic Juan Piqueres presenta en la seva segona època. Quaderns de valorització cinematogràfica internacional, que s'imposen per la imparcialitat i serietat crítica.

Cinema amateur

Avui acaba el terme d'admissió del Quart Concurs Català de Cinema Amateur organitzat pel Centre Excursionista de Catalunya.

Els films que resultin premiats en aquest concurs seran triats per un jurat i la selecció es trametrà al Quart Concurs Internacional del Millor Film d'Amateur, que aquest any serà celebrat a Barcelona i de l'organització del qual es fa càrrec el mateix C. E. de C.

Un film que no veurem

Serà *La vida privada de Don Joan*, en el qual treballen Douglas Fairbanks, Merle Oberon i Benita Hume, rodada a Anglaterra.

I serà per disposició de les autoritats que no el veurem. En efecte, la seva projecció ha estat rigorosament prohibida, no sols en les sales públiques, sinó àdhuc per a les sessions de prova, i la còpia del film, ja amb subtítols explicatius en espanyol, ha hagut de tornar, vista només pels censors, al seu lloc d'origen.

Tot indueix a suposar que aquest film és una espanyolada, i, com a tal, més pròpia per a fer riure que no pas per a ferir susceptibilitats patriòtiques. Però es veu que no ha estat considerat així, i com que ningú no l'ha pogut veure, no podem dir si és just el criteri tan rigorosament prohibitiu que se li ha aplicat.

URQUINAONA DEMÀ ESTRENA

PRESENTA A

L'advocat de la divorciada. — I la seva dona em fa dir que si no li paga més regularment la pensió, tornarà a casa de vostè...

(Judge, Nova York)

Per damunt de tota la profusa literatura que al voltant de la figura de Charlie Chaplin s'ha produïda al món sense mida ni escrúpul, resta encara com un enigmàtic interrogant el silenci august de la seva singularitat extraordinària.

Com si presidís escèpticament la inacabable polemica de tots els seus pressumptes descobridors, Charlot manté encara impenetrable el secret de la seva veu inèdita.

Fins ara, aquest geni gloriós del setè art, que ja té detractors, tips de tant sen-

ha cercat dins d'ella els més petits matisos de l'imprecís, del dubtós, de l'humil, del poruc, de tot allò que podia suposar-se base d'una reacció superba, d'una valentia irrefrenable, que li va permetre subordinar el món del seu temps.

Més concretament, Charlot es buscava a si mateix dintre de Napoleó, a cop de creure que Napoleó tanmateix residia en ell. Això, si es vol, és massa egolatria i massa irreverència, però com a propòsit no es pot negar que és grandios, i més si es té en compte que el propòsit no passa d'ésser fer comèdia.

De moment, als francesos no els ha fet ni mica de gràcia, i amb això Chaplin ja té alguna cosa per endavant, posat a no voler fer riure.

La crítica francesa, en aquest cas avantatgera, ja ha donat la batalla a la incipient creació de Chaplin, i posant en pràctica allò que qui pega primer pega dos cops, ha pegat fort i fins ha dat a entendre que pel que fa a França, no cal que s'amoini.

Sembla però que no n'hi ha per tant i que els francesos ara com ara n'han fet un gra massa.

Després que tothom, i els francesos més que ningú, s'ha fet un tip de dir que Charlot era d'allò més gran que s'havia vist al món, vet aquí que ara, perquè se li ha acudit d'encarnar Napoleó, potser sense aclarir massa l'abast d'aquesta aspiració que consideren desproporcionada, s'han empimpat d'allò més i comencen a dir que Charlot no és més que un trist pallasso...

Una de les coses que turmentaven més la vida de Napoleó, ja en els començos de la seva carrera, era la seva migrada estatura...

Aquesta idea, que mai no l'abandonava, el feia tèmper constantment d'aparèixer ridícul als ulls dels altres.

No manca qui atribueix a aquesta petita circumstància, per la força del contrast, el gran vol d'àguila que va fer després.

En els moments d'abatiment que van interrompre la glòria d'aquest vol fantàstic, Napoleó va trobar nou impuls en el desig irrefrenable de no caure en el ridícul.

Quan Napoleó, jove encara, era a l'acadèmia militar, confia confidencialment aquesta idea inquietant a un company seu, que més tard havia d'arribar a ésser general del seu exercit i testimoni, per tant, de les més glorioses gestes.

Més tard, estant Napoleó confinat a Santa Elena, va visitar-lo aquest vell amic, i el dissortat emperador va recordar-li la confidència, tot preguntant-li:

—Què et sembla? He fet gaires vegades un paper ridícul?

—Mai, Majestat — va respondre ell vell general; però, repensant-se, va afegir: — Si volem que us sigui franc, només ara us hi trobo un xic...

Aquesta anècdota sembla que ha estat presa per base de l'argument de la nova producció de Chaplin, nova cronològicament i novíssima per les causes abans apuntades, la més destacada de les quals és la de prescindir d'aquella caracterització que fins ara ens ha estat familiar i que difícilment se'n podrà esborrar de la memòria.

No volem negar que ens costa un gran esforç imaginar-nos Charlot sense anar vestit de Charlot, sense aquells sabatots, sense aquell barret fort, sense aquella canya voladora, sense aquells saltirons i aquell aronçar els muscles tirant-se el món a l'esquena com un farcell d'estoica filosofia.

Es tan inseparable aquesta imatge generosa de tot el seu desgraciat heroisme, de tota la humanitat eternidadora dels seus fracassos constants!

Es tan nobil·l'humor que redimeix tota la seva gesta miserable, que ens fa por que en pujar dalt de cavall, Chaplin, vestit ja de Napoleó, no es reconegui ell mateix, no el reconeguem nosaltres ni ningú, i no ens faci alguna de massa gran que no càpiga després dintre de la generositat amb què sempre ens l'hem mirat, entre plorant i rient, i que ens l'ha fet estimar tant com admirar.

Ens fa tèmper que nosaltres que mai no l'hem trobat ridícul...

ERNEST GUASP

Franz Liszt i George Sand en «L'últim vals de Chopin»

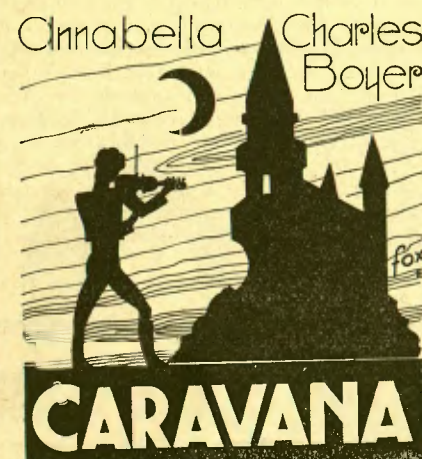
Bolvary ha d'haver vist totes les dificultats que hi havia en mesurar la història amb un film de durada *standard* i, obligat a satisfer les exigències habituals de la producció, ha preferit arriscar-se a compondre una amable fantasia, que si no és del tot verídica, és distreta i discreta. Ha reeixit sobretot en l'ambient, en l'evocació d'un medi i d'una atmosfera mil vegades romàntics, que foren el paisatge social que acompanyà Frederic Chopin en la seva vida i en la seva activitat creadora.

Naturalment, no es tracta d'imitar Chopin, de fer fotogènia chopiniana. No ens fem il·lusions. És en un indret com aquest on veiem tota la carència actual encara del cinema; fins a quin punt l'expressivitat cinematogràfica resta amorfa i reduïda a unes línies molt generals, perquè qui negarà que exactament les mateixes imatges podrien acompanyar músiques diverses, de Mendelssohn, Schumann, Schubert, per exemple? El film no se'n ressentiria gens ni mica. Ara, tal com es presenten les coses, veient aquelles delicioses imatges treballades amb una malícia tan intel·ligent i veient-les sota la suggestió irresistible d'una música meravellosa, el públic trobarà un acord entre la tònica visual i la tònica musical, il·lusió deliciosa que no serem nosaltres els qui treballarem a destruir-la. Solament, que consti, hem volgut, agafant un exemple al vol, testificar com els problemes estilístics es troben encara aquí en una etapa embrionària.

Com a espectacle, la pel·lícula és indis-

TIVOLI

Superació dels films musicals

Producció

ERIC CHARELL

PUBLIC CINEMA

Passeig de Gràcia, 57. — Telèfon 79651

Sessió continua de 3 tarda a 1 matinal

SEIENT, UNA PESSETA

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. (exclusiu)

EL TERROR DEL CUADRILATERO
Dibuix de "Popeye el mariner"

HIVERN AL TIROL
Bella documental

NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL
Segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL (exclusiu)

INFANCIA DEL FILM
Interessant cinta U. F. A.

La col·lecció completa de **MIRADOR** pot consultar-se a l'Arxiu Històric de la Ciutat (Casa de l'Ardiaca)

EL TEATRE

AL NOVELTATS

“El Caballero de Olmedo”

«Portento del orbe, gloria de la nació, lustre de la patria, oráculo de la lengua, centro de la fama, asunto de la envidia, cuidado de la fortuna, fénix de los siglos, príncipe de los versos, Orfeo de las ciencias, Apolo de las musas, Horacio de los poetas, Virgilio de los épicos, Homero de los heroicos, Píndaro de los líricos, Sófocles de los trágicos y Terencio de los cómicos; único entre los mayores, mayor entre los grandes»

Teatre Novetats una representació de l'obra de Lope de Vega *El Caballero de Olmedo*.

Amb el teatre del gran autor madrileny queden ben endarrera, no ja les primitives i ingènues èglogues de Juan del Enzina, les aspres comèdies de Torres Naharro, les farses embolicades de Lope de Rueda, els *pasos* de Juan Timoneda, sinó també el que feren els seus més immediats antecessors Luperco Leonardo de Argensola i Cristóbal de Virués, erudits, envitricollats i confusos. Ell recull tots els elements dispersos que anaven aportant, l'un darrera l'altre, tots aquests autors i altres que els voltaren, per acoblar-los, encarrilar-los, donar-los una estructura, una línia, una vida i una acció que foren les bases més fermes en què s'aguantà tot el teatre que vingué després d'ell.

I tot això amb una abundor de recursos, una riquesa de formes i una fecunditat esveradora. Montalbán compta de Lope de Vega unes mil vuit-centes comèdies i cosa de quatre-cents autos; si hi afegim les novel·les, els poemes, petits i grans, els entremesos, les epístoles, èglogues, lloes, cobles, cançons, etc., que va escriure, encara, ens trobarem amb una producció tan gran que per molt marge que hi puguem deixar als defectes, ens quedarà una resta considerabilíssima d'obres de gran qualitat.

El Caballero de Olmedo no és pas del millor ni del més famós del cantor de l'*Isidro*, però és prou bo i prou representatiu del geni i del caràcter del seu autor perquè la seva posta en escena, amb la dignitat amb què ens ha estat oferta, constitueixi un bon homenatge a la seva memòria.

Fa de bon pensar que Lope de Vega en l'assumpte d'aquesta obra seva recollí una tradició local de rivalitats entre Medina del Campo i Ol-

medo, rivalitats que no són pas rares i que foren prou sovint portades a l'escena; Lope de Vega en això no hauria fet altra cosa que una acció ben corrent en el seu temps, on cada autor prenia el seu bé allà on el trobava sense amoïnarse-hi pas massa. Sia, però, recollit de la tradició, sia invenció pura de l'autor, *El Caballero de Olmedo* és una síntesi ben expressiva de tot el que componia la vida castellana d'aquell temps.

Lope de Vega retrograda la seva acció al temps de Joan II, l'amador de les belles lletres — poeta ell mateix —, protector un temps de don Alvaro de Luna, al qual deixà caure després, empès pels nobles famolenys; llavors que el reialme s'agitava constantment enmig de l'anarquia, entre la privança del Conestable i les intrigues dels seus enemics, anarquia que culminà en l'època del seu successor Enrique IV i a la qual donà acabament la conxorxa de l'eixerida Isabel i el polític Ferran. Però aquesta determinació temporal té ben poc a veure amb el curs de l'argument. Si l'autor l'assenyala cent-cinquanta anys abans, igual podria fer-ho dos-cents o tres-cents; l'obra no en patiria gens ni mica. Tota ella és el segle XVII, amb la seva pompa i la seva passió, els seus gustos i les seves aficions, moltes d'elles, però, perdurables a través de tots els temps i de tots els canvis.

Lope de Vega hi posa a contribució tots els atributs que guarneixen i avaloren el teatre castellà, en un esplèndid mostrari: el sentiment de l'honor, la religió, els enamoraments sobtats, el seu progrés per procuració, els gelos, la traïció, els embruixaments, amb els seus tipus clàssics del filla i la celestina, el pare confiat i la filla astuta, tot plegat pastat amb una gràcia i un desprendiment ben dignes del seu autor.

L'adaptació a l'escena moderna per tal de fer-la més accessible al públic, obra de Julio de Hoyos, si bé és feta amb bona voluntat i talent, no ha estat pas sense perjudicar el descabellament de la intriga, la bellesa de les seves proporcions i la correspondència de les seves parts; l'eliminació i la refosa d'escenes i personatges, si prou discreta no és massa encertada. Moltes coses queden sense justificació i més que cap, l'escena final, que no té res a veure amb la de l'original que acaba, com és de llei en aquell segle XVII espanyol tan infatigat de cesarisme, amb la justícia del rei fent castigar els culpables: «*Prendedlos — y en un teatro mañana — cortad sus infames cuellos, — fin de la trágica historia — del Caballero de Olmedo.*»

També han estat eliminades escenes purament accessòries, amb molt bon sentit, com diverses entre el rei i el conestable. De totes maneres, la part més brillant de l'obra ha estat ben tractada i posada en tot el seu valor, com són els millors versos que componen les escenes que han estat conservades. Entre aquests cal citar la bellíssima glossa d'aquella *antigua copla* que recorda Cervantes en el próleg del *Persiles*: «*Puesto ya el pie en el estribo, — con las ansias de la muerte, — señora, aquesta te escribo, — pues partir no puedo vivo, — cuando más volver a verte,*» recitada per Alonso pressentint la mort, quan s'acomiada d'Inés.

Ben agraïts hem d'estar a la companyia Meliá-Cibrián per haver-nos ofert el gaudi d'aquesta commemoració. Encertats tots els papers en cada un dels seus interpretadors, per bé que el defecte tan comú, fins en els millors actors espanyols, de *parlar el vers* en comptes de recitar-lo, no afavoreix gaire la seva qualitat. La presentació, de Manuel Fontanals, sobria i de bon gust, però d'una excessiva obscuritat moltes escenes.

JOAN CORTES

HOMES I COSES DEL TEATRE CATALÀ

ESTRENA DE «L'HEROE»

En aquesta obra, popularíssima tot i no haver estat gairebé mai representada, hi són palesats els estralls que la set d'aventures pot fer en un enteniment primari. Rusiñol presenta un cap de trons atordit pels il·lors pervinguts d'una sèrie d'actes vandàlics aconseguits en una guerra colonial. Un minyó al qual lleva la glòria, no ja la minsa quantitat de pesquis amb què

L'heroï de «L'Heroe», per Ramon Casas

la sort es servi d'afavorir-lo, sinó àdhuc la darrera guspira de decència. A la llar patir, on es reintegra finida la campanya, ni el rei li és bon mossò. Esdevé infatuat, dròpol, despòtic, borratxo i insolent. *L'Heroe*, rebut apoteòsicament, aclamat com un home «sobrenatural», obsequiat amb un «sable d'honor», ve a parar en flagell de la família, a la qual reporta els pitjors malastres. Després d'una successió de passos revoltants originats per les bretolades de l'*Heroe* és aquest enviat a l'altre barri per un infel·li repatriat, el qual empra per a passar-ho el «sable d'honor» adquirit per subscripció entre quatre gamarussos. Abans que d'aquesta sàtira rossinyolesca — la més colpadora de totes les escrites per l'autor — vull parlar del cúmul de peripècies que esmaltaren la seva estrena, accidentada i turbulenta com no se'n registri una altra en la història del teatre català.

Hom digué ja, mentre l'obra s'assajava, ésser el drama una mena de revulsiu contra la política eixorca i oprobiosa professada pels capitosos dels partits restauradors. Una manxiula a les extravasacions imperialistes que devés les acaballes del segle XIX delmaren la joventut i assolaren el país. A l'al·licient que era ja de per si el nom de l'autor — avalotador, un any enrrera, del galliner teatral amb *Els Jocs Florals de Camprosa* — hi era afegit l'interès de veure si contemplava l'obra als averanys formulats així pels amics de Rusiñol com pels anants i vinents del Romea. Calculi's si el concurs que acudí a presenciar l'estrena havia d'ésser nombrós.

JOSEP ARTIS

(Segueix a la pàgina 8)

CAPITOL

Una extraordinària producció en espanyol

LAS FRONTERAS DEL AMOR

amb

José Mojica

i Rosita Moreno

Producció FOX

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Béjames a bon preu

JAUME I, 11
Telèfon 11656

Una Grècia de Carnaval

Ens inclinem davant el talent excepcional de l'artista genial, però no podem elogiar els mitjans amb els quals l'expressa, generalment massa personals i d'una llibertat que voreja l'anarquia. El geni no es pot pendre per model. El seu exemple, per bé que magnífic, és absolutament perillós. Seguir-lo és suïcidar-se. El geni és inimitable. Paradoxalment, però, és el que té més imitadors. Aquests no poden imitar el seu talent. El talent no s'imita. Han d'imitar, doncs, els mitjans d'expressió exteriors d'aquest talent, que, com hem dit, són gairebé sempre d'un desordre profund. Els resultats són naturalment desastrosos. Engendren l'isme, la tendència morta en néixer, que no es pot pendre seriosament.

Els exemples abunden. La configuració d'un moment de la carrera de Picasso, el gran inspirat, fou copiada per quatre indotats, que no hi veien més enllà de la forma exterior d'aquelles teles. I va néixer un monstre. Va néixer el cubisme. Fou l'època tristíssima dels Gleizes, Metzinger i altres mediocritats. Una altra artista genial, Isadora Duncan, ha fet també més mal que una pedregada. Les seves imitadores han caigut en el ridícul més espantós. Genial, hem dit... Anem a pams. No hem vist ballar la discutida Isadora. Però totes les fotografies seves que hem vist, i n'hem vist moltes, ens la mostren com una senyora més aviat ordinària, de braços tous i cames amb varices. Més que genial, la Duncan ens sembla el producte d'una badoqueria col·lectiva. Aquesta dona jugava a la revolució. S'erigia amb violència en adversària de la tradició. I això sempre enlluerna els curts de gambals, sobretot a una època, la seva, en la qual qualsevol pensada era consagrada genial. Ha plogut molt d'aleshores encà. Estem fets a tot. Hem vist modernismes de tots colors. I estem segurs que una Duncan, a aquestes alçàries, no ens faria ni fred ni calor. Suscitaria més brometes que admiracions. Però en fi... Plomes, i plomes autoritzades, han qualificat la Duncan de genial. Acceptem-ho. I constatem que, malgrat ésser inimitable com tots els genis, si geni hi ha, una pila de dones s'han entestat a imitar-la.

Què han imitat de la Duncan? Com sempre, els seus mitjans d'expressió. I, com sempre, aquests eren l'anarquia pura. Mena de misticisme que negava tota disciplina, el seu art, francament subversiu, era una apologia de la improvisació. Com que volia *dansar com els ocells canten*, odiava la regla que controla l'emoció, i adorava els impulsos intuitius i la sensibilitat desena-denada a l'atzar. Com que volia rompre amb el passat i recomençar la dansa, anatematitzava la dansa clàssica, que titllava d'artificial i de *gènere fals i absurd, fora del domini de l'art*. Tot això, aquest culte indisciplinat del jo, aquest odi feréstec pels *preceptes estèrils de l'escola*, autoritzava a parlar d'anarquia duncaniana. El seu hel·lenisme era superficial i primari. La Duncan estimava Grècia però no la coneixia. Per a evadir-se del *tutu* i del calçat de dansa clàssics, es descalçava i es cobria amb vels flotants que considerava com *antics*...

Les seves imitadores, desgraciadament abundants, han heretat el seu odi per la dansa clàssica, que han convertit en odi salvatge i analfabet, i la seva disfressa pseudo-hel·lènica. Han creat una Grècia de Carnaval. Han creat l'amateurisme rítmic. Sense sentit del ridícul, les dansarines rítmiques s'ofereixen impudicament en escenografies extravagants. Adoren fer-se retratar davant les ruïnes de qualsevol monument vetust, i no escarmenten malgrat les bromes cruels que tanta gent els prodiga: les seves túniques i els seus peus nus han estat la matèria primera més rica dels *gags* més afortunats de les pel·lícules còmiques americanes. Ací, tothom recorda amb fàstic els espectacles repugnants que donava l'Aurea, fardassa grotesca, subratllats amb apologies tan inflamades com incomprensibles per certs *intel·lectuals* que passen per respectables. Esperit de la Grècia clàssica? Grècia de Carnaval i res més.

A risc d'escandalitzar les duncanistes, ens atrevirem a afirmar que la dansa clàssica està més a la vora de Grècia que totes les paròdies sinistres de les rítmiques. Com ha dit un crític, Maurice Brillant, la famosa *orquestra* grega és l'àvia llunyana de la dansa d'escola. Però no n'hi ha prou amb això. En el cèlebre diàleg *socràtic* de Paul Valéry, *L'âme et la danse*, Eryxi-mac, el metge filòsof, parla de *puntes* i de *piruetes*, de *battements* i d'*entrechats*. Davant aquesta terminologia de la dansa d'escola emprada pels grecs del segle IV, molts parlaran d'anacronisme. No, senyors, no. A aquests i a les dansarines rítmiques els recomanem una obra molt instructiva: *Essai sur l'orchestrique grecque* de Maurice Emmanuel. Si la llegeixen, s'assabentaran que els grecs practicaven els passos citats per Valéry. En ells, afirma categòricament Emmanuel, un gran nombre de temps i de passos són idèntics als de la dansa moderna. I després de les recerques d'aquest erudit, i d'altres com Kurt Latte i Louis Séchan, es pot afirmar que els grecs han conegut les cinc posicions fonamentals, i que la seva dansa obeïa a fórmules exactes: com la seva escultura i la seva arquitectura, tenia el seu *cànon*, com els seus versos i la seva prosa, tenia els seus nombres i la seva retòrica. Aquesta disciplina — allò que és bell és necessàriament títanic, escriu Valéry en el seu *Euphémios* —

l'agermana a la dansa clàssica i l'allunya radicalment de l'anarquia duncaniana. Les dansarines gregues portaven també el calçat de dansa odiat per les rítmiques. Sense ell no haurien pogut executar els passos i les *puntes* que veiem en els vasos...

Naturalment, no direm que la dansa grega és idèntica a la d'escola. Actualment, hem assolit un virtuosisme i una perfecció desconeguts aleshores. Però sí afirmarem que la dansa grega era l'esbós de la clàssica. I neus ací que ara resulta que aquesta

Isadora Duncan

dansa clàssica, tan combatuda per Isadora i les seves deixebles, ja es practicava en aquella Grècia, que aquestes senyores invoquen precisament per a atacar els *preceptes estèrils de l'escola*. Perdonem-les, que no saben el que es diuen ni el que es fan.

SEBASTIÀ GASCH

LLANTERNA

Serge Lifar

Bernard Grasset ha reeditat el llibre del planyut André Levinson sobre el ballari Serge Lifar, afegint-hi una abundant documentació gràfica.

Levinson, defensor tan intel·ligent com aferrissat de la dansa clàssica, per bé que admirador de l'obra de Diaghilev, creador dels ballets russos, el combaté durament quan aquest es decantà a l'estètica cubista que corrompia l'art clàssic amb elements gimnàstics. Havent reconegut en el jove Lifar una naturalesa excepcionalment dotada, a Levinson li sabia greu que la mal·lages, i per això el combaté fins que el dansari tornà a la sana tradició.

MIRADOR té per a publicar un article de Lifar: *Què és un dansari?*, amb el subtítol explicatiu: *La dansa està lligada a la música, però no li està sotmesa*.

Abans, extraïem del llibre de Levinson unes reflexions d'ordre general:

«Res més còmode, per al que vol retenir homenatge a un dansari il·lustre, que arregar unes quantes dates i jugar amb els epítets. Però res més difícil, em sembla, que definir el seu geni propi. Com discernir, i en quins termes dir-ho, de què és fet aquest geni, quins elements hi entren? Jutgem un músic, un novel·lista, un pintor, segons els fets consumats que són llurs obres: partitures, llibres o quadros, vestigis duradors, indestructibles testimoniatges de l'acte creador. Els signes que forma el dansari, els jeroglífics que traça — manuscrits llegibles per rars iniciats —, s'esborren, pel contrari, de seguida, una imatge expulsa l'altra mentre s'acompleix, segons la frase del poeta, «l'acte pur de les metamorfosis». En un parell de minuts, la durada efectiva d'una variació de ballet, molt completa, molt explícita, amplemment desenrotllada, veiem l'home que és en escena adoptar successivament la forma de cent estàtues, dibuixar i resoldre, en una modulació incessant, cent figures lineals: tota actitud, cada embranzida enceten ja una transició; cap atur, cap temps de repòs en una posa escultural — punt de referència estàtic que es grava millor en la memòria de l'espectador — no poden ésser tractats en ells mateixos, car no tenen ni sentit ni valor fora de la «melòdia contínua» del cos incitat. El veritable nom del dansari és Proteu.»

MIRADOR

Subscripció: 3'50 ptes. trimestre

Corts Catalanes, núm. 589

Telèfon 11430

ACTUALIDADES
RAMBLA DE CATALUNA 37-Tel. 11701
Continua de 3 tarda a 1 matinada
SEIENT ÚNIC: 1 PESSETA

▼

NOTICIARI FOX MUNDIAL
NOTICIARI BAVÀRIA FILMS
L'ILLA EMBRUIXADA
ESPORTS DE HIVERN
D'OBERLAND A MAZÚRIA
EL CAMI D'HEILBRON

Diuenge, Sessions infantils a les 11 i les 3 i mitja
A les 6 especial numerada

LE LLETRE

LA RENAISEXÇA A VALENCIA (*)

Un periòdic : «El Mole»

Anem a escriure ara sobre els primers periòdics valencians. En aquesta manifestació literària, el País Valencià s'avança a Catalunya, però, com en totes, aviat quedà endarrera.

Fou en 1837, a primers de febrer, que el gení empenyorador de Josep Maria Bonilla, ajudat per Pasqual Pérez i Josep Bernat i Baldoví, llançà al carrer *El Mole*, primer periòdic valencià que sortí escrit en la nostra llengua.

Tenia setze pàgines en octau, costava cada número deu diners i sortia vuit o nou vegades cada mes. Els col·laboradors signaven amb aquests pseudònims: *Nap-y-col*, *Garrueja*, *Pataca grosa*, *Parrusco*, *Grosa pataca*, *Garroja*.

Era de caire polític, liberal; «Constitució, llibertat, independència de pensar, sense partit algú, ni viu ni mort; Isabel Segona i orde» era el seu lema. El text estava generalment repartit de la següent manera o seccions: *Il·lustració Popular*, part històrica sobre la descripció de la ciutat de València, articles històrics i altres sobre llengua valenciana, etc.; *El Mole*, secció política; *Colorins*, versos solts i comentaris de poca extensió; *Coses de fora*, notícies dels pobles.

Publicà en el seu primer any tres toms: el primer format per 24 números, la darrera data, de 24 d'abril; el segon tom, de 1.ª de març a 4 d'agost, també de 24 números; i el tercer tom d'11 a 31 d'agost. Cada tom, amb numeració correlativa.

El número 24 del primer tom aparegué tot ell escrit en castellà com a rèplica a la *Carta de un español al redactor del «Mole»*, que combatia aquest periòdic per «perniciós».

De llenguatge prou solt, fou denunciat diverses vegades, sofrint persecucions els seus redactors i a causa d'un procés deixà de publicar-se.

Reviscolà altra vegada — segona època — en 3 de novembre de 1840, per a morir el 9 de juny de 1841, portant el títol d'*El Mole* sols el primer número, i els següents amb el títol cada vegada diferent, com si fossin fulles soltes, però amb numeració correlativa. Això fou fet, sembla, per evitar-se l'editor responsable, Josep Maria Bonilla, els entrebancs posats als periòdics polítics, entre ells el dipòsit d'una forta quantitat en metàl·lic.

Heus ací els títols del primer volum de la segona època: *El Mole*, *El Rosinó*, *El Piulo*, *El Garroja*, *El Tro*, *El Rellamp*, *El Nap*, *El Rabe*, *El Carro*, *El Teulal*, *El Canis*, *La Sambomba*, *El Gafarró*, *La Mosca*, *El Margalló*, *El Tramús*, *El Verderol*, *El Colomí*, *El Chorlit*, *El Trull*, *La Maixquera*, *El Cresol*, *La Gúbula* i *L'Esclafit*.

Aquests vint-i-quatre números formen un volum de 384 pàgines amb quasi tot el text contra els carlins emigrats.

El segon volum de la segona època té 7 números amb unes 150 pàgines, els títols dels quals són: *El Papafigo*, *El Papagall*, *El Papamosques*, *El Ciudadano*, *La Lley*, *El Guiltarró* i *El Panerol*.

Tot el número primer d'aquest segon volum — *El Papafigo* — anava contra el papa, pel qual motiu fou denunciat i arrebegada l'edició. A conseqüència del procés Bonilla hagué de fugir a Barcelona; en els números següents es ficaren amb l'arquebisbe de València i autoritats eclesiàstiques.

Fou aquesta la seva millor època, sobre tot de difusió i d'èxit econòmic, ja que arribà a tirar més de dues resmes de paper per als cecs encarregats de vendre'ls, o sigui uns 5.000 exemplars.

Pels volts de 1854 tingué una segona època per segona vegada, i llavors sortí en combinació amb *El Pueblo* que dirigia el propi Bonilla.

En gener de 1855 tornà al carrer *El Mole* per tercera vegada i desaparegué el mateix any; en la portada, a més del títol, preu i data, portava aquesta inscripció: «*Pas, orden y justicia. Bolsillos, úngles y diners. La voluntad nacional. Carabasa al forn. Arrós en fesols i naps.*» En el primer número portà un treball sobre *La Constitució de estes Cortes Constituyentes*, curiós de debò.

El 26 de gener apareix sense número *El Gat*, *la Rata* i *el Gos*, i a sota deia *Folletí del antic redactor de El Mole*. Pel que es veu, Bonilla tingué intenció de tornar a fer el canvi de noms com en la segona època, però no va prosperar la idea i seguí *El Mole* amb el seu nom veritable.

La quarta època de la seva vida va de 1863 a 1864, amb un total de 24 números només, era setmanari i sortia els dilluns per a substituir *El Porvenir*, que aquest dia no sortia, i del qual era com un suplement. Publicà alguns articles sobre la llengua valenciana.

En 22 d'agost de 1864 aparegué per cinquena vegada, com a suplement del diari *Los Dos Reinos*, els dilluns, i advertia que «parlaria de política com en les tres èpoques primeres, en 1837, 1840 i 1855, en lo mateix sentit que sempre, com a liberal antic, independent, del que ara diuen tontos per que may han volgut entrar en la moda nova de, unglia, pandilla y empleon». Sembla que finà la seva publicació amb el número 29, data 13 de març de 1865, i amb la pàgina 464.

El número 5, del 19 de setembre de 1864, fou denunciat i arrebegada l'edició, i el 26 del mateix mes publicà Bonilla un altre número 5, suprimint el denunciat i afegint nou original.

La sisena època i darrera va de 2 de febrer de 1870 a juny del mateix any, sense poder fixar el nombre de números publicats, ja que deia «l'xirà quant li done la gana». D'idees declaradament republicanes, tenia en la portada un gravat en fusta representant un estable ple de rucs, en la paret es llegia «Xixona del bon i a sota posava: «Director de les solfes.—Així van les músiques.»

Fa goig i fa pena veure aquest periòdic valencià. Fa goig per ésser ell el fruit primerenc d'una publicació periòdica escrita en

la nostra llengua. Fa pena veure en ella sols un daler polític i no un afany de puresa lingüística, l'ortografia — heus ací la verola que han patit totes les publicacions valencianes i la majoria dels escriptors i poetes de la terra — és senzillament desastrosa i aquest desastre es perllonga tant que arribem a les acaballes del primer segle de la nostra Renaixença i encara, dissortadament, perdura.

Les idees polítiques d'*El Mole* el feren

Núm. 1.

Un sol.

EL MOLE.

TERCERA EPOCA.

Dia 16 Chiner 1855.

Pas, orden y justicia. Bolsillos, úngles y diners. La voluntad nacional. Carabasa al forn. Moralitat. Arrós en fesols y naps.

Valencianat.

IMPRESA DE CRUSEP MARIA AYOLDI.

Facsimil d'un número

anar a tomballons; a penes alçava una mica la veu, ja havia caigut sobre ell la mà amenaçadora del fiscal.

En el número 4 del segon tom de la primera època, corresponent al 22 de maig de 1837, deia *Pataca-Grosa* — Pasqual Pérez — referint-se a aquesta mena de mania persecutòria:

«Tu veus Lluisa la inosensia en que parla el *Mole*? Pues mira, sapies que son perill té que denuncien este article, perque á qui vol y pot may li falten anelles. Diu el *Mole*; hia este y este abus. Denuncia al canto, perque ataca el honor dels que poden incurrir en ells. Diu el *Mole*: no hia abusos. Denuncia al canto, perque hu diu per ironia y burla. Diu el *Mole*: ha susuít asó y asó. Denuncia al canto, perque sent y qui hu ha de fer, no pot susuít. Diu el *Mole*: plouen albardes. Denuncia, perque encara que plouen, no deuen ploure. Diu el *Mole*; demà eixirà el sol. Denuncia, perque, el *Mole* no deu dir que eixirà el sol, perque bastará que hu diga el *Mole*, per a que alló siga denunciable. Pero, home de Deu, ¿podrá dir el *Mole* sisquera yo soc el *Mole*? — I digues, ¿aixó es veritat i mentira? — Veritat. — Pues en eixe cas... en fi... fes lo que vulgues, pero yo no te liuraria de denuncia. — I si diguera yo que es veritat tot lo que diu el *Mole*? — En tal cas... en tal cas... vamos, podria pasar; pero no sería mal consultar si era o no denunciable.»

La descripció que fa de la «Ciutat y Reine de Valencia» en cada número, en la secció *Il·lustració Popular*, té l'encís del passat, la gràcia i l'enyor del record adobat amb un llenguatge clar i entretingut.

Però aneu ara espigolant per la secció *Colorins* que portava tots els números:

«S'achuntaren en sert ostal, un valencià, un mallorquí, un andalus, un gallego, un català, un viscaí y tots parlaven, tots eren espanyols y ningú s'entenia. Vacha una nassió compaña.»

«Mos escriuen de Madrit que Mendisabal se ha desfigurat molt, que ningú el coneixerà com el mire per dabant: sinse saber per qué, s'aforrat la cara de llautó. ¿Que tal so Margalló?»

«Els facciosos estan disfrutant tres anys de indults, y els liberals tres de asesinatos. Mucha enerchia ha desplegat el govern en indultar; pues aguardense un poc que ara comensa.»

«El Sr. Mendisabal ofiró a la fas o a cara de la naciön que acabaria la guerra sin empréstos ruinosos, en sis meses; pero no digué en quins sis meses l'acabaria; perque voldria dir en los sis meses últimos de este segle, y entonses encara ho pot cumplir, si no's mor: li falten sixanta dos años para cumplir la promesa.»

I *Nap-y-Col* — Josep Maria Bonilla — escrivia al pretendent Carles en les pàgines d'*El Mole*:

Bé pots fuchir a Navarra rey de rastolls y huarets, que l'omplirà de trinchets el nostre Oria si l'agarra mas que siga en camalets.

Ya veus que no tens remey, y te deus desengañar a Turin a pasturar; que así no volem un Rey que mos vol arrosbispar.

Tota España et malaix y te carchohen les tropes; a Turin a menchar sopas, que España no consentix mes que sigues rey de copes.

En l'accidentada existència que portà *El Mole* en el transcurs de 1827 fins 1870, o sigui del seu naixement fins a la seva mort definitiva, tingué sis vides: una menys que els gats.

ENRIC SOLER GODES

(*) Vegi's *MIRADOR*, núms. 293, 297 i 305.

VARIETATS

L. E. D. A.

Amb una novel·la de Salvador Espriu — *Miratge a Citeria* — L. E. D. A. (Les Edicions d'Ara) inaugurarà molt aviat les seves tasques editorials.

L. E. D. A. és obra espiritual i construcció material d'un grup d'escriptors joves, no del tot inèdits, amb l'empenta necessària per disposar del destí de munts de paper. Els fulls immaculats són llibres ara, obres completes després, amb epistolari, evident. Els noms dels fundadors de L. E. D. A. són prou coneguts per a conèixer-los les signatures i a bastament ignorats per a ensopegar, encara, amb llur tipografia: Ignasi Agustí, Casals i Garcia, Joan Teixidor, Tomàs Lamarca, Salvador Espriu i Rosselló Pòrcel.

L. E. D. A. anuncia també la publicació pròxima de *Joc partit*, un llibre de poemes de Joan Teixidor, i de *Bàrbara i les flors*, un volum de contes d'Ignasi Agustí. Les noves edicions tenen un caràcter exclusivament literari: poesia, assaig, novel·la i teatre. L. E. D. A. llançarà, entre els noms d'autors nous que constitueixen el seu fons essencial, obres dels escriptors màxims de Catalunya.

«Almanac de les Lletres»

Aquesta publicació de l'Associació per la Cultura de Mallorca ha assolit la seva quinzena anyada. El fet, per ell mateix, és el màxim elogi que podríem fer-ne. A la vora d'aquesta model·la continuïtat ens és difícil callar la impressió provinciana i migrada que ens han produït alguns paràgrafs del proleg. L'anònim autor diu, parlant de Catalunya: «La nostra fe en els destins d'aquell poble i en la virtualitat de la llengua ens mantenen l'esperança en les possibilitats del catalanisme autèntic, estranger per ara, per disposició dels que manaven, al primer període d'autogovern estatutari.» El subratllat és nostre i no el creiem gaire falaguer per a qui fins ara havia semblat representar en terres mallorquines un catalanisme integral, per damunt dels partits i les circumstàncies.

A la fi del tom trobem una *Bibliografia de les publicacions en la nostra llengua* que no inclou més que obres mallorquines. No tenim res a dir que hom faci una bibliografia comarcal. Però havíem cregut fins ara que la nostra llengua era quelcom de molt més extens. I també creiem que, a hores d'ara, ja no calia massa valor per proclamar-ho davant de qualsevol públic.

Un periple mediterrani

En els temps idíl·lics en què era ministre d'Instrucció Pública el senyor Fernando de los Ríos, l'Estat espanyol va subvencionar la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Madrid per a realitzar un creuer mediterrani. El vaixell triat fou aquell mateix *Ciudad de Cádiz* d'ara fa poc.

La Facultat acaba de publicar (*Juventud en el mundo antiguo*, Espasa-Calpe, 1934) els diaris de viatge dels alumnes senyors Carlos A. del Real, Julián Marías i Manuel Granell, judicats millors entre tots els presentats.

La lectura d'aquests diaris ens posa en contacte amb la darrera fornada — *made in Compluto* — universitària central. La nostra prèvia simpatia — no de massa graus, certament — ha minvat, encara. Hem de concloure que la influència orteguiana ha estat fatal per a aquestes noves promocions. Tot és cercar paraules noves, només el dring els preocupa, la necessitat de fórmules recents per dir qualsevol cosa. I les coses dites són poques i més aviat conegudes. Confessem que el peu forçat d'un diari de viatge escolar no és incitant. I el Mediterrani ofereix poques variacions. Després de la lectura de *Juventud en el mundo antiguo* hem decidit que els llibres de viatge són més amens com més banals i fràgils. Si no, que facin tesis doctorals.

El cas Auziàs March

El senyor R. Carreres i Valls ens ha tramès un article sobre *El veritable poeta Auziàs March*, replicant al publicat per Martí de Riquer en el nostre número 308, fent objeccions al de l'expressat R. Carreres i Valls aparegut en el número 307, contestant el d'Almeida i Vives que sortí en el número 304.

Publicarem l'article del senyor Carreres i no tornarem a parlar d'aquesta qüestió fins que sigui editat el llibre anunciat per ell, única base de discussió possible. (I, d'altra banda, ja hem expressat prou sovint el criteri de *MIRADOR* sobre les polèmiques.)

Les darreres novetats en llibres francesos les trobareu primer que enllac a la

LLIBRERIA

Louis Bergé

Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118

Kiosque Français

Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

EL ROMANTICISME ANGLÉS

Samuel Taylor Coleridge

S'escaigué l'any passat el primer centenari de la mort d'un dels primers poetes anglesos, Samuel Taylor Coleridge. Les revistes literàries d'Anglaterra s'han afanyat en aquesta avinentesa a assenyalat la seva significació i a escatir tots els problemes d'estètica i d'història literària que la seva obra planteja. Cal tenir en compte que Coleridge, a més de poemes definitius i que han pesat sobre tota la poesia anglesa pos-

traordinària. Els herois o les heroïnes d'aquestes obres són trets, i això és una innovació essencial, de la classe burgesa. Els sentiments es lliguen fàcilment amb un esperit filantròpic flotant que a Anglaterra va fins a la creació de les primeres societats protectores d'animals i plantes. Per altres camins el moviment també sobreix i tot el fervor per l'extraordinari i l'inversemblant fa néixer aquests gravats on se'ns mostren

els països remots, i la literatura terrorífica d'Anna Radcliffe. En el camp concret de la poesia, podem assenyalat l'esmentat William Blake — tot i que la seva obra originalíssima resta molt al marge de tot —, Georges Crabbe, William Cowper i l'escocès Robert Burns que ens ofereix melangioses evocacions d'instantants passats sortosos. També el retorn a Spenser i als tradicionals versos blancs abandonats durant l'època clàssica.

Coleridge, de la mateixa manera que alguns dels autors esmentats, però amb una més gran profunditat i una consciència més lúcida, va poar en el passat i el paisatge del seu país el sentit de la seva reforma. En tots els precedents romàntics esmentats trobem aquest mateix retorn a la natura. No és gaire exagerat dir que l'originalitat del romanticisme anglès és l'originalitat del paisatge anglès. També aquest retorn obeeix a quelcom essencial del país. Pot dir-se que és la continuació de quelcom essencial el que motiva la sobrevaloració del paisatge en la poesia anglesa. Altres formes de fidelitat condicionen la forma de la nova poesia. En Coleridge trobem un retorn a la balada i al dir més autènticament pairal. Llegiu *The Rime of the Ancient Mariner*, publicada en *Lyrical Ballads* i traduïda bellament al català per Joaquim Folguera amb el títol de *Complanta del Vell Mariner* (vegi's *Traduccions i fragments*. Publicacions de La Revista, any 1921).

Coleridge és el poeta d'imatgeria màgica i al·lucinant. En *Kuba Klan* i sobretot en *Christabel*, fragments d'una poema inacabat, el patètic i el somni s'entrecreen d'una manera fantàstica. La frase perd tota mena de precisió i deixa sempre un marge il·limitat a totes les evocacions i a totes les suggerències. D'un sol poema s'admeten diverses interpretacions, i encara sempre queda obert. També entren en aquesta poesia altres mons que l'estrictament real i del seu contacte sorgeix tot aquest contrast característic. Per aquests camins que es complauen en la vaguetat i en el dubte ha seguit la millor poesia anglesa posterior.

Convé remarcar, encara que sigui ràpidament, la importància de Coleridge com a crític literari. Les millors pàgines que tenim sobre l'obra de Shakespeare les escriví el poeta per a unes conferències. L'obra de l'immortal dramaturg isabelí hi és lúcida i analitzada.

JOAN TEIXIDOR

Aquest número ha passat per la censura

S'ha posat a la venda el número 7 de la Revista

CINEMA AMATEUR

Interessantíssims articles i nombrosos gravats

PREU: 150 PESSETES

Administració i venda:

Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telèg.: "Carburos"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BOMBADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESUPUESTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions

Carme Cortès

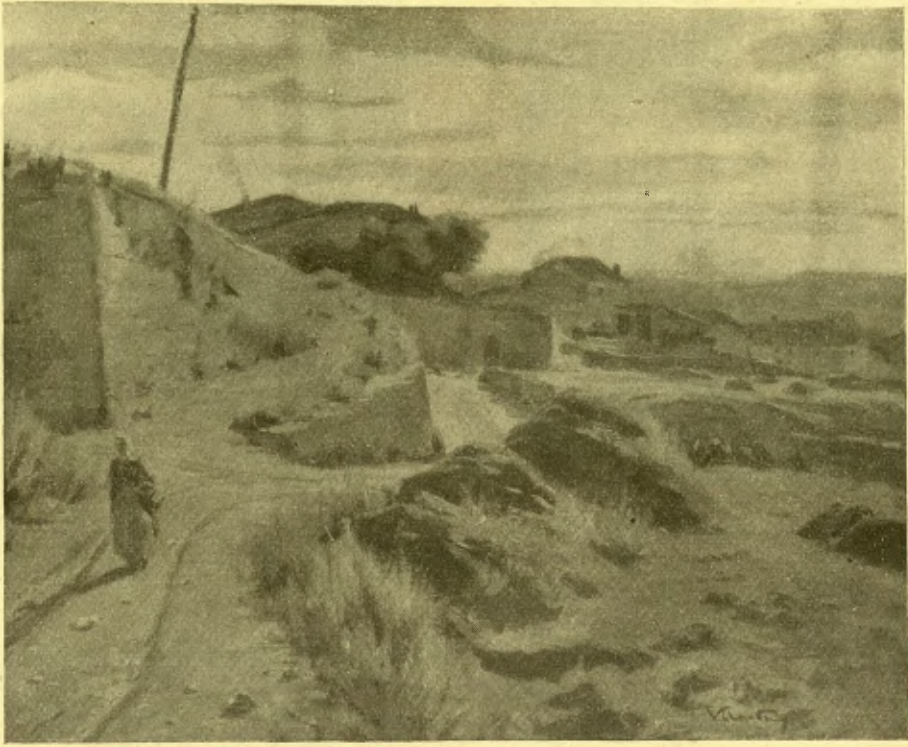
L'exposició que Carme Cortès verifica aquests dies a les Galeries Syra és una d'aquelles exposicions que condueixen a fer creure que hom presència l'instant en què s'arrodoneixen totes les directrius que menen una obra.

El sentit ambiciós que la nostra pintora ha inculcat a la seva pintura ja està fixat en una unitat general, que és la que amb

productor d'intrínseca amabilitat i amb la qual l'artista penetra en les possibilitats de petits recons que ajuden a vigoritzar la tela.

Allí on el paisatgista vulgar no hi veu més que una petita composició digna d'una nota dominical, Vila-Puig hi munta el cavallet, decidit a esbrinar la qüestió fins que rafi la seva pintura, emesa per l'escalf de l'ambientació i completa de coneixements més empírics que erudits.

Tot el que pot mancar-li de profunditat

Vila-Puig — Camins de les eres

més fonament fa pensar el que fa un moment hem declarat respecte a la qualitat artística de la Carme Cortès d'avui.

Segueix abordant les dificultats amb una confiança cega, posant-hi aquella gràcia i esperit coordinador característic en ella, i insistint en l'ús de la fragància intimista, lleument inclinada a una devoció del color, que és com si diguéssim el pebre que anima les fibres més profundes d'aquesta pintura emergida d'una necessitat ineludible i constant de practicar-la sota el guiatge de l'entusiasme en la seva més pura afecció.

Vila-Puig

El guanyador de la primera medalla en aquella fraternal reunió anual d'artistes a Madrid ha volgut donar pública fe de la seva vàlua, i per a això s'ha valgut d'una vintena de teles exposades a la Sala Gaspar. Vila-Puig sent la flaire rural d'una manera extraordinària. Per comprendre les seves obres, creiem que és absolutament necessari de promoure el record (suposem que viscut per tothom un dia o altre), en què ha sorgit una identificació natural entre l'home i la naturalesa.

Ajaçats de cara al cel, comptant inconscientment les clarianes de les fulles dels pins i oint el soroll de buit propi del cas, ha arribat que hom s'ha sentit, en una terrible eufòria, pintor, poeta, músic, és a dir tota l'escala artística. Sota aquesta evocació, la pintura de Vila-Puig està a l'abast de tothom i es significa com a notable.

Aquest esmerçament de disposicions, que es perd setmanalment en nombre incalculable, Vila-Puig el sap aprofitar per a la pintura.

La seva obra, per això, compta amb la familiaritat bucòlica produïda per l'aire embamat dels pallers i els camins humils i les gestic quotidianes que s'hi realitzen.

Com si fos un absolut desconexor de les grans fases pictòriques o simplement les volgués subratllar, el pintor sembla que descobreixi a cada pas la natura. Tanta és la quantitat de senzill amor que hi diposita i el marge somniador que hi concedeix.

Pren de l'aire la pastositat ollosa que l'envaeix quan funciona a mitja pressió i el modela onduladament, sense cap duresa, sense res que sigui susceptible a la mínima repulsió.

Per expressar-nos gràficament, diguem que si amb la mateixa disposició d'ànim, Vila-Puig es dediqués a fer retrats de senyores exigents de la seva bellesa física, adquiriria ràpidament, almenys, un nom indiscutible. Empra una tècnica pausada, a través de la qual no s'escapa cap recurs

BRIDGE

—Digui, jove: això de tocar la meua senyora amb el peu, és un cas de barra o un senyal de joc?

(Noir et Blanc, París)

Montserrat Fargas

Cal dividir en dues seccions la petita exposició que en les Galeries Syra ha inaugurat Montserrat Fargas.

La primera, que es refereix als olis, té un oscilar entre el ritme del dibuix, proverbial virtut de l'expositora, i l'aplicació del color, fet pel qual queda d'un interès inferior a la segona divisió, la dels dibuixos, que és on Montserrat Fargas aconsegueix els seus objectius de mostrar la sensibilitat que posseeix, sensibilitat sempre agradable de constatar en l'esforç femení per a situar-se en els rengles de l'art.

Aquesta exposició, en resum, estableix definitivament la producció de l'esmentada artista.

ENRIC F. GUAL

ARA FA 25 ANYS

Diàleg entre En Francesc Pujols i el senyor Parés

—Jo vaig ésser director del *Papitu* a l'època més verda —deia En Francesc Pujols en la seva conferència a les Galeries Syra sobre la història del *Papitu*.

—Vaig ésser—afegia—el que el va convertir en especialista de la verdor.

En la conferència a Can Parés, amb motiu del cinquantenari de la fundació de la Sala, plena de tanta tradició, del carrer d'En Petritxol, el mateix Pujols ja havia invocat la història d'aquest setmanari, abans d'ésser verd del tot, quan, fundat per l'Apa, era el tan formidable com flexible *Papitu*, que tant i tant va treballar en tots sentits per la renovació del nostre ambient artístic.

Allí, entre els novells pintors, va ésser on En Francesc Pujols va inaugurar la intensificació de la campanya contra l'art convencional, que aleshores estava apoderat de tot, del gust oficial i del gust públic, envestint els esforços crítics en pro dels nostres artistes joves, avui consagrats per la fama i per l'èxit, que ja en aquells dies anunciaven la florida insòlita de la pintura catalana actual, que segons En Pujols afirma molt sovint, és la millor del món, a l'hora present.

Un dels que van tenir d'ésser víctimes dels esclats del periòdic satíric, que sota la capa de l'humorisme treballava seriosament, va ésser el pobre senyor Parés, que amo del saló avui tan esplèndidament renovat i vivificat pels germans Maragall, havia arribat a ésser el redós i l'encarnació d'aquell art fals i mort i ell personalment quasi el que en podriem dir el representant directe, encara que no fos pintor. El senyor Parés era el que treia la cara pels artistes que el *Papitu* combatia aferrissadament.

El senyor Parés, com és molt natural, es va desesperar quan li van dir que la seva botiga tradicional s'havia convertit en el cau del mal gust i de la mentida artística. Era un doble atac a l'artista i al comerciant. Va pensar a querellar-se judicialment contra el tranquil *Papitu*, però es veu que no es va atrevir i es va decidir a anar a trobar En Francesc Pujols, amb la sana intenció de comprar-lo.

—Si m'ataqués un altre periòdic que no fos el *Papitu*, no en faria cas... Però el *Papitu*... miri que el *Papitu*...—deia En Parés a En Pujols amb un aire de desolació per enfocar al nostre crític la proposició de la venda.

Davant d'aquest oferiment del comerciant desesperat, que deia a En Pujols que parlant-ne potser tot es podria arranjat, el nostre amic, sense enfadar-se, li va dir rodament que no hi havia res a fer. A En Parés li semblava que soniava. Li semblava que aquella campanya tan ferma només es podia fer com un *chantage* i que com un *chantage* s'havia de tractar. El futur director del *Papitu* verd va desenganyar el senyor Parés agafant de seguida un to papitesc. El senyor Parés no podia comprendre com es podia fer de franc una campanya artística.

—Tot el que vulgui—li va dir En Pujols—, el *Papitu* pot ésser un descarcat, però no es ven ni es vendrà. L'únic que pot fer vostè per tenir-nos incondicionalment al seu costat, és arreconar tots els adfesis que ara té a casa seva i obrir les portes als nostres pintors joves. No hi ha cap més camí...

En Parés, amb tot, continuava tot estranyat d'aquella posició tan *gratuïta*. En Pujols el va orientar i li va dir:

—Però que no ho sap, senyor Parés, que avui ja hi ha senyores que no en fan pagar res?

En Parés es va mirar En Pujols, una mica desconcertat, però una mica interessat pel to papitesc de la pregunta.

—Sí, home—va continuar En Pujols—. Vostè d'aquestes senyores potser no n'ha trobat cap. Jo tampoc, però cregui que hi ha qui en troba...

En Parés continuava escoltant.

—Ara que, com és natural, l'home té de pagar el pis. No el pagarà pas la mateixa senyora...

En Parés ho va trobar molt natural.

—I avui més que mai—segua En Pujols, —perquè de la manera que es van posant les coses, aviat serà més difícil trobar un pis que una senyora que hi vulgui venir.

En Parés escoltava.

—Doncs bé, senyor Parés—va acabar dient En Pujols—, nosaltres fem més que aquestes senyores. Després de no fer-ne pagar res... encara ens paguem el pis.

—Vaig bé per anar al Parc Zoològic? —Sí... però em sembla que no hi ha cap gàbia buida.

(Life, Nova York)

Exit en la mida

Corbates inarrugables

Piñames a bon preu

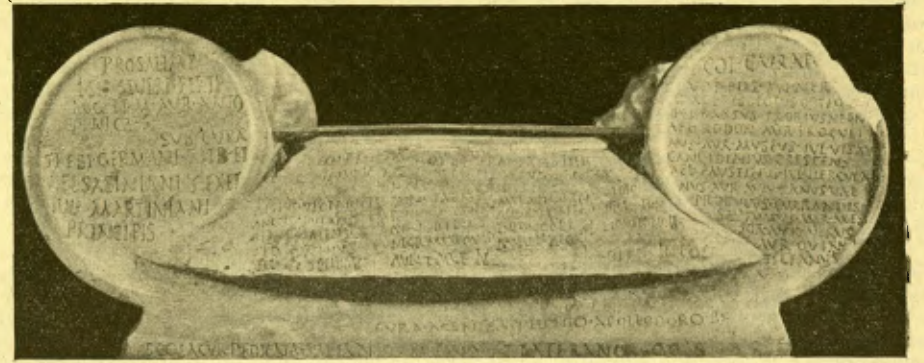
JAUME I, 11

Teléfono 11655

Novetats arqueològiques

La prehistòria dels Balcans, tan poc coneguda fins ara, ha aconseguit una nova dada important. A Vidra, prop de Bucarest, han estat descoberts uns jaciments que poden datar dels anys 2500 a 1800. Aquests jaciments són dos, superposats: l'inferior ha descobert una cultura desproveïda de metall, però important des del punt de vista ceràmic. La vaixella en qüestió és feta a mà i decorada amb motius geomètrics incisos, molt perfectes. En l'estrat superior s'ha trobat coure

mitiu, peripter, dotat de pronaos, naos i opistodom, llarg de 39,50 m. i ample de 16,80, construït amb bast calcarí estucat, com els seus consemblants. S'han trobat restes de l'estucat colorit de l'interior, un capítell amb decoració floral esculpida, molt rara en l'ordre dòric, fragments de cornisa, de metopes i de triglifs, ultra uns altres fragments d'escultura que hom suposa procedents dels frontons. Pels voltants han estat excavats els basaments d'altres construccions

El capítell jònic cap per avall que servia de pedestal a una estàtua de Minerva (treballa de les excavacions de Sant Joan del Laterà, Roma)

i or, recipients ceràmics, també fets a mà, en forma de dona nua i en forma d'animal. Aquestes figures femenines van tatuades amb motius incisos en l'argila ja cuita i després colorits. També s'ha trobat en l'estrat superior quantitat d'idolets de forma plana, fets d'argila cuita i d'os.

Un dels esdeveniments més importants de l'arqueologia hel·lènica d'avui és el que s'ha produït a la Magna Grècia al Sud d'Itàlia, en la regió dels primitius temples grecs, prop de Paestum. Fa cosa d'un any que el director de la societat arqueològica italiana titulada Magna Grècia, el Dr. Zanotti Bianco, empenygué excavacions al lloc on es suposen emplaçades les ruïnes de l'antic i famós santuari-temple d'Hera Argiva, la patrona d'Argos. Aquestes excavacions donaren lloc a troballes diverses i interessants, però que no eren les que hom cercava. Per fi, el Dr. Bianco i el seu equip d'investigadors han trobat els fonaments del temple de la deessa reina de l'Olimp i mare dels déus. Aquests temple ha resultat ésser, com tots els de la Magna Grècia, d'ordre dòric pri-

PROJECTOR

Miquel Utrillo

Ara fa un any, moria, a Sitges, Miquel Utrillo, del nom del qual no es podrà prescindir en parlar de la història artística i intel·lectual de les darreries del segle passat i començaments d'aquest.

No cal, ara, que recordem tot el que havia fet aquest gran animador; en l'article publicat aquí mateix arran de la seva mort, es traçava ja, a grans trets, un resum, per força concís, de les seves múltiples activitats que tingueren la seva influència en el moviment artístic català.

Avui, però, ens cal afegir alguna cosa més, perquè hi ha alguna cosa de Miquel Utrillo que encara sobreviu.

Utrillo en 1909

Utrillo havia tingut nombroses i variades relacions, essent un home que, per dir-ho amb frase consagrada, havia viscut molt. De les seves múltiples relacions, la majoria d'ordre artístic i intel·lectual, es conserva una copiosa correspondència que actualment el seu fill —que en temps del seu pare s'afegia Junior als seus nom i cognom— està ordenant i despullant, junt amb els nombrosos papers i documents; tot plegat és una mina de materials de la qual es podrà treure gran profit.

Així mateix, a càrrec de la Junta de Museus, es procedeix a la impressió, ja força avançada en aquest moment, d'una història anecdòtica del Cau Ferrat, que és esperada amb veritable ànsia. Utrillo, en efecte, com a home que havia viscut amb intensitat aquelles hores d'engrescament, pot haver-nos deixat un document de vàlua en el qual trobaran el seu compte l'historiador, l'aficionat a aquestes matèries i el simple taffer i tot. Ens hem dolgut prou sovint del poc conreu d'aquesta mena d'obres entre nosaltres, perquè no hàgim d'acollir com es mereix un llibre que aportarà una contribució de vàlua a un període interessant de la vida catalana, que tot i no ésser pas gaire remot, és força desconegut per les generacions recents.

incloses en el recinte del santuari d'Hera Argiva.

Aquest temple fou construït en el segle v. Estrabó parla d'un temple d'Hera Argiva construït a quell lloc, en el segle vi, pels argonautes. El Dr. Bianco volgué intentar la investigació sobre el terreny de la veritat d'aquella aserció històrica, quasi mítica, i després de noves excavacions aconseguí la descoberta de les ruïnes del temple del segle vi. Entre les restes més o menys informes del susdit edifici l'explorador trobà una metopa quasi sencera, la qual representa un home raptant una dona; la més important metopa arcaica que es coneix després de les del temple de Selinonte.

Es important també la descoberta del dipòsit de desferres, el que els grans santuaris solien contenir. En tals llocs, semblants als testars dels forns ceràmics, es dipositaven, trencades, les estàtues i altres presentalles o ex-vots que s'anaven acumulant en el santuari. Per tal de fer lloc a les noves ofertes hom anava eliminant les que a causa de llur poca importància artística o de llur arcaisme ja no interessaven. En el testar en qüestió no s'ha pas descobert material molt arcaic, sinó datable del segle iv ab. de C., cap endavant, probablement perquè el testar més antic no ha estat encara descobert. El material trobat en aquest reconditori és però importantíssim des del punt de vista artístic; ho és també per la seva abundor. Es descobrien diàriament durant el curs de les excavacions un terme mitjà de seixanta testats d'estatuetes de terra cuita del tipus vulgarment conegut per tanagres: actualment ja s'han recollit més de sis mil testats amb els cossos que els pertocquen. També s'han descobert en el mateix lloc algunes estàtues de marbre, ceràmica grega importantíssima del segle v, joieria, bronzes i monedes de la Magna Grècia, datades del segle iv, aquelles monedes insuperades des del punt de vista escultòric.

En unes obres de reparació del paviment de la nau de l'església de Sant Joan del Laterà, a Roma, s'han descobert fa poc dues construccions romanes de gran vàlua arqueològica i històrica superposades. En el nivell inferior la troballa consisteix en quatre habitacions d'una casa rica, de la qual hom confia descobrir la totalitat. Són habitacions conservades en tota llur alçada, decorades amb pintures murals importants i pavimentades amb mosaics perfectament conservats, el tema decoratiu dels quals consisteix en motius curvilinis molt enginyosos: recorden els temes de la decoració miceniana i de la ceràmica eneolítica de la regió danubiana. Aquesta casa data de vers l'any 40 o 50 de l'era cristiana.

De l'any 194 data la construcció trobada en el nivell superior de les excavacions: és una construcció històrica. Es tracta d'una espècie de club militar anomenat *scola* dels *equites singulares*; aquests *equites* constituïen la guàrdia de corps de l'emperador. La *scola* fou construïda sota el consolat de Rufinus i Lateranus; aquest darrer era amic de l'emperador Lucius Septimius Severus, i a ell fou dedicada la *scola* dels *equites singulares*, estrenada el dia primer de gener de l'any 194. En una de les cambres de la *scola* ha estat trobada una estàtua de Minerva damunt d'un capítell jònic girat cap per avall, el qual serveix de pedestal a l'estàtua i porta copiosa epigrafi que explica moltes coses dels annals de la *scola*.

Per fi, ço que afegeix valor a l'enorme de les troballes anteriorment esmentades, en el nivell superior, immediatament d'encetar l'exploració del subsol de la nau de l'església de Sant Joan del Laterà, es troben, romanalles de la construcció cristiana de l'emperador Constantí.

Aquestes excavacions són dirigides pel professor Enrico Josi.

JOAN SACS

—Fas mal fet de deixar-te abraçar al saló.

—Però si al vestibul hi fa tant de fred!

(The Humorist, Londres)

HOMES I COSES DEL TEATRE CATALÀ

L'estrena de «L'Hèroe»

(Ve de la pàgina 5)

Realment, sobrepujà *L'Hèroe* les esperances de la part de públic que, més que pel mèrit de l'obra, anà al teatre impel·lit pel desig morbós de fer, o veure fer, safareig. Diguem que es sadollà i tot amb escreix, car s'esllavissà la representació entre un devessall d'aplaudiments i de protestes, segons fos l'expansió dels espetecs que sobresaturaven el diàleg. Pot afirmar-se que cada anatema, cada fulminació, era refrenada animosament pel públic, sobretot pel del «galliner», que per a millor reblar el clau interludià els blasmes i les aprovacions amb un pet de visques i moris prou significatius. La més petita al·lusió a la tragèdia que poc de temps ha havia arrasat les llars proletàries venia a ésser un garbó afegit al braser que iniciat tantost el primer acte començà d'ablar el pati, convertit —el mateix que el saló de descans i corredors durant els entreactes— en formidable torrença, en allau impossible d'aturar. No cal dir que la qualitat de l'obra, tot i merèixer-ho força, no entrà per a res en la balança. Allò que principalment abassegà l'atenció, el que s'imposà, fou el «pinyol». Uns «pinyols» densos i recargolats, que rebotien amb fúria de les taules. Les ovacions fetes a l'autor i als comedians, les crides a escena, semblaven no haver d'acabar-se. Una vetllada, en fi, per tots conceptes memorable, a la qual no m'ha dolgut mai d'haver estat present. No sabria dir si intentà algú de contrarestar la prova d'adhesió i encoratjament retuda aquell vespre —17 d'abril de 1903— a Rusiñol i al seu drama. Importa deixar sentat que la discrepància fou, en tot cas, tan pudicament expressada, que passà inadvertida. Amb prou feines si recordo haver vist un policia córrer escales amunt i avall, com un pobre esperitat.

Altament, no fou la representació de *L'Hèroe* un cas fortuït, ni menys resultà, en el temps, infecunda. Cal comptar-la, més aviat, entre les peculiaritats del període de gravidesa política que anà des de les primeres embarcades cap a Cuba i Filipines, a la Solidaritat Catalana.

El cartell del dia de l'estrena fixava la segona representació de *L'Hèroe* per a la nit de l'endemà passat. El qui més i el qui menys de quants estiguessen el divendres al teatre formà el propòsit de tornar-hi el diumenge; d'emmenar, de més a més, tants amics i coneguts com li fos possible d'avisar. Els espectadors de la primera nit i quants per recomanació d'aquests pensaven veure el drama, toparen, però, amb el següent «Avis» manuscrit, enganxat damunt del cartell. «Per indisposició del senyor Martí es suspèn la representació de *L'Hèroe* anunciada per aquesta nit. En substitució serà posada en escena la comèdia *Els Calaveres*. Als senyors que no hi estiguin conformes...», etc. Tots els qui coneixien el drama advertiren la inconsistència del motiu al·legat per l'empresa. L'actor Jaume Martí

tenia, precisament, en l'obra, un paper de segon o tercer pla; fàcil, per tant, d'ésser rellevant.

A l'interior del teatre, als ròdols formats al saló de descans, que era llavors al pla nivell del primer pis, era la cançó tota una altra. Es deia que al matí, tantost oberta la taquilla, havien començat d'adquirir entrades i localitats un nombre de senyors pertanyents al braç que emprant l'eufemisme clàssic en diríem «determinados elementos». Fou i tot afegit que l'empresa, neguitosa ensem que pel fenomen, per certes veus propalades durant el dia, havia conferenciat amb el governador, al qual demanà que conforme era de llei, ja que es tractava de representar una obra que d'acord amb les disposicions legals sobre espectacles públics, assenyaladament sobre teatres, havia estat sotmesa i sancionada per l'autoritat governativa, es servís garantir l'ordre a l'interior del coliseu. Es donava a entendre que el governador, que s'esqueia d'ésser-ho Carlos González Rothwos, havia fet el quer. Que havia manifestat a l'empresa, entre altres raons d'estar per casa, necessitar les forces per a vigilar una tongada de mitings electorals convocats per a aquells dies. Que tota vegada que l'autoritat fugia d'estudi, fou decidit de retirar el drama i esperar que es vanés el temps l'atmosfera fabricada al voltant de *L'Hèroe*.

Passats vint i tants dies de l'estrena fou determinat de rependre l'obra. Sembla que la decisió motivà un nou redreçament del «braç». S'asseverà, aquest cop, que una significada autoritat regional havia cursat al governador una comunicació relacionada amb l'assumpte. Que a conseqüència d'aquesta intervenció, s'havia encomanat al cap de policia d'insinuar a l'empresa del teatre la possibilitat d'un conflicte el dia que es representés l'obra. I que com l'empresa hagués mostrat certa resistència a convèncer-se, havia estat cridada al govern civil, on li fou ampliada la insinuació. Així, almenys, ho reportaven els entrometadors de torn. Quelcom podia haver-hi, car fou retirada l'obra, aquesta vegada per temps indefinit.

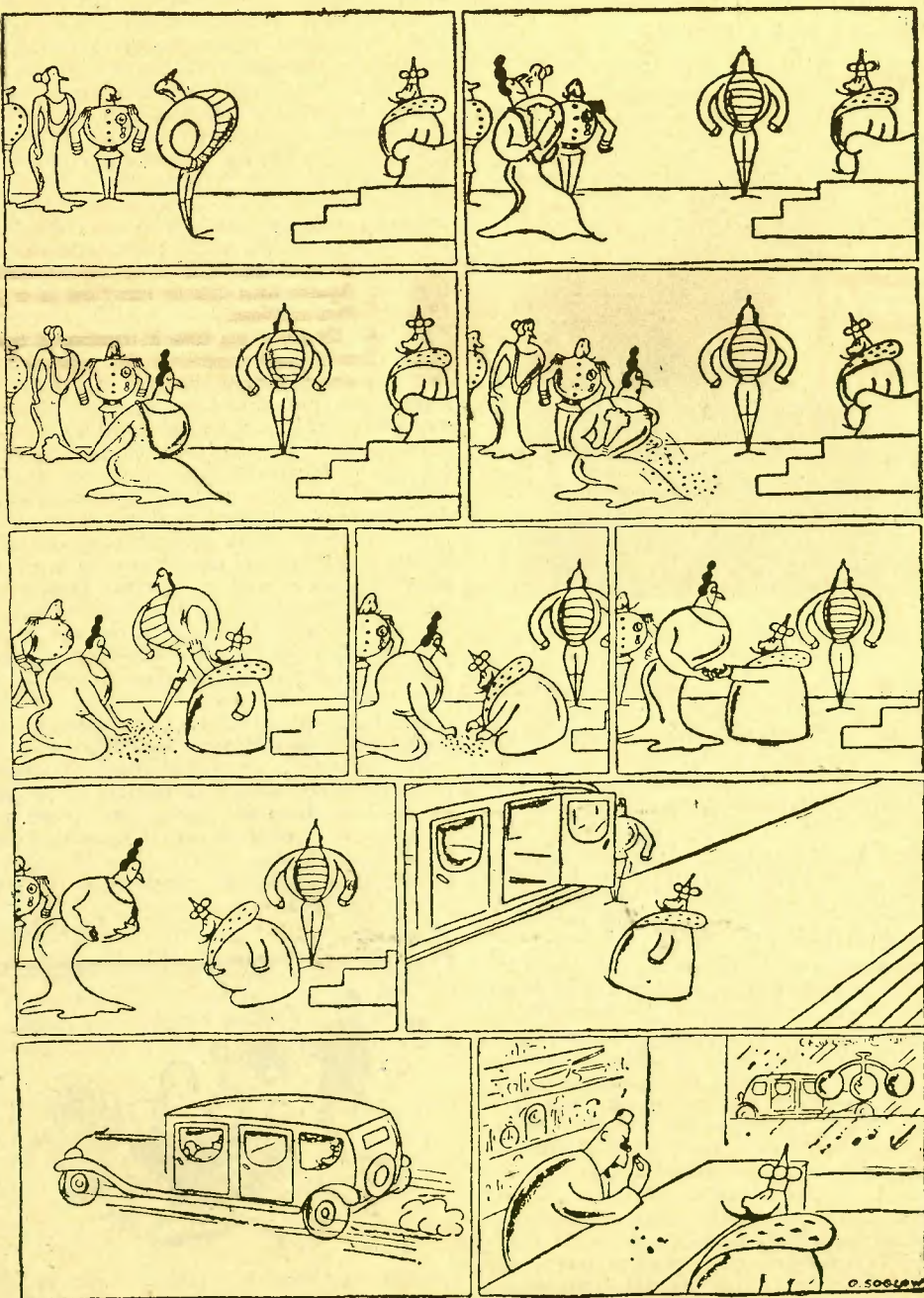
Rusiñol llurà *L'Hèroe* a l'estampa, i acabat, amén Jesús. Ja no assolí el drama còrpora escènica fins el gener del 1904, data que fou posat pels aficionats d'un Centre Catalanista Republicà Nova Catalònia, radicada al Poble Sec. El maig del mateix any saltà a les taules del Foment Martinenc, on el representaren també aficionats. Recordo haver assistit a aquesta sessió, a càrrec dels minyons que componien una agrupació andreuca dita L'Avençada, elenc notabilíssim per l'època de la qual parlo. No sé si alguna altra formació particular acolliria l'obra. Allò que puc assegurar, és que no fou *L'Hèroe* vist públicament fins el novembre del 1916, data en què una companyia dirigida per Antoni Piera el presentà al Principal, de Gràcia.

JOSEP ARTIS

A F I S A

ASSUMPTES FISCALS I ADMINISTRATIS

LAIETANA, 18, PRAL. B. - BARCELONA

A la baronessa de Jublenska se li ha desenfilat el collaret de perles

(The New Yorker)

Bibliografia musical

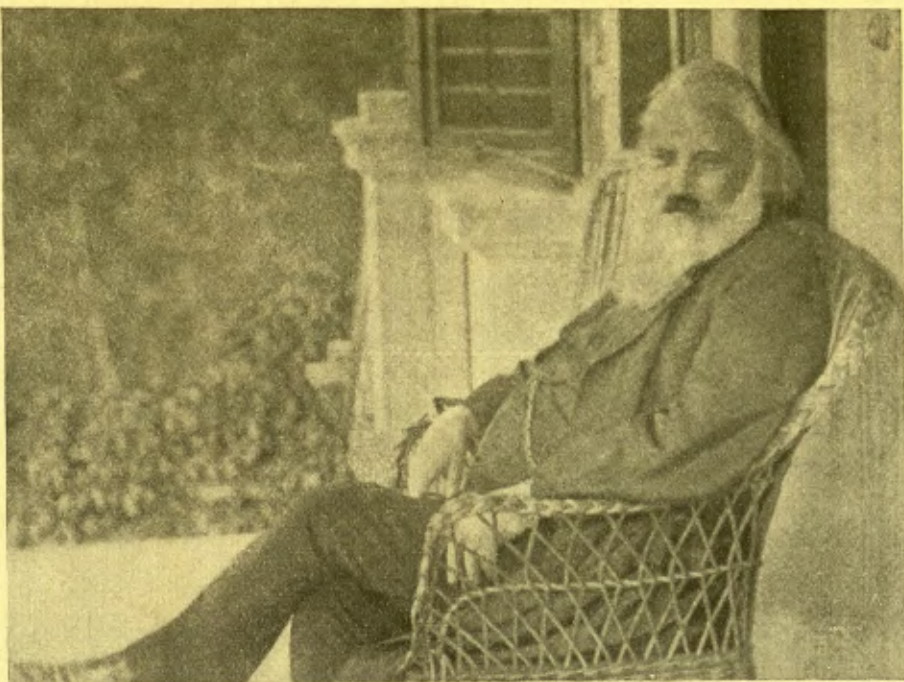
«Johannes Brahms. La vida i la producció d'un mestre alemany». (Ed. Rudolf M. Rohrer. - Leipzig, Viena, Bonn, 1935)

Amb aquest títol acaba d'aparèixer un dens volum de tres-cents vint-i-cinc pàgines, il·lustrat amb abundants i rars documents, que tindrà una ressonància considerable entre els nombrosos aficionats a la música d'aquest gran mestre alemany.

L'autor, Karl Geiringer, tenia, per a la part biogràfica d'aquesta publicació, un ma-

i documents molt importants de Clara Schumann, Josef Joachim i Hans von Bülow.

La dura joventut de Brahms a Hamburg, les primeres manifestacions artístiques del pianista i compositor genial, la seva amistat amb el gran violinista Joachim i la seva admiració tendra per la bella i genial muller del malaurat Schumann, ens presenten un

Una de les darreres fotografies de Johannes Brahms

terial únic que per primera vegada ha estat explotat, ens referim a les mil cartes i escaig que Brahms va rebre, durant la seva vida, dels seus contemporanis més il·lustres i de la seva família. Aquestes cartes són avui propietat de la Societat dels Amics de la Música, de Viena, de la qual Geiringer és actualment arxiver. La part més important d'aquesta col·lecció són les lletres precioses de la mare de Brahms, del seu pare i dels seus germans.

Entre els amics, els col·legues i els admiradors dels quals s'han conservat les lletres, trobem els noms de Eugène d'Albert, Daniela Bülow, Frederic Chrysander, Cornelius Dvorák, Grieg, Hiller, Gottfried Keller, Liszt, Menzel, Nikisch, Schumann, Richard Strauss, Mathilde Wesendonck i molts d'altres. Evidentment, no hi manquen pas lletres

aspecte humà, vist de prop, de Brahms, la personalitat del qual mai no ens havia estat familiar fins a un tal punt. Les seves decepcions a la seva ciutat nadiua, la seva primera activitat a Viena i per fi, les llargues anyades de residència permanent a la capital d'Àustria, només interrompuda pels desplaçaments a què l'obligaven els seus concerts i les excursions que feia durant les vacances, sobretot a Itàlia, ens donen l'atmosfera del món exterior en el qual varen néixer, una després de l'altra, les grans obres d'aquest compositor. Les obres són comentades, en aquest llibre, amb frases concises, que donen sempre nous detalls sobre llur origen, llur significació i llurs particularitats.

O. M.

Notícies de tot el món

ALEMANYA

El concert en re-majour, per a violoncel, de Josef Haydn, conegut fins ara solament per unes transcripcions romàntitzants, ha estat, per fi, publicat, per primera vegada amb la instrumentació original, per Kurt Söldan (Ed. Peters, Leipzig). Com que l'orquestració original de Haydn no comprèn més que dos oboès i dues trompes, a més dels instruments de corda, el caràcter íntim d'aquesta obra no ens és revelat més que per aquesta nova edició. El mateix editor prepara la publicació, amb motiu del centenari del naixement de Bach i Händel (1635), d'unes edicions íntegres del text original de les obres següents (partitures i material d'execució): *Concerts Brandenburgesos* i les quatre *suites* per a orquestra, de Bach; les sis *Sonates* per a violí i baix xifrat, de Händel, i els dotze *Concerti grossi* per a orquestra de cordes del mateix autor.

—S'ha fet ja, al castell de Weimar, la instal·lació dels arxius consagrats a la vida i a l'obra del compositor Max Reger.

—A conseqüència de la partida de W. Furtwängler, nombrosos abonats de la Filharmonia berlinesa han demanat el reemborsament de llurs abonaments. L'import dels reemborsaments s'eleva a unes sis-cents mil pessetes.

ESPANYA

A Madrid, la Simfònica toca l'*Albaicín* i *Navarra*, d'Albeniz, i dóna, en primera audició, *Alfes i Aretusa*, del director del Conservatori de Barcelona, Josep Barberà. La Filharmonia executa la *Suite Madrileña*, de Conrado del Campo, i l'Orquestra Clàssica dóna a conèixer un *Concerto* de Gomà amb la col·laboració del pianista Leopoldo Querol i el *Ritual de Págesos*, de Baltasar Samper.

ESTATS UNITS

La *Missa en si* de Bach, amb l'Orquestra de Filadèlfia, sota la direcció de Stokowski i la col·laboració del Westminster Choir, fou executada completa a Filadèlfia, Princeton i Nova York.

—La Lliga del Compositor organitza per a molt aviat la presentació, al Metropolitan, de *Lady Macbeth de Minsk*, òpera del compositor soviètic Shostakovitx.

—La H. W. Wilson Company de Nova York ha publicat una guia biogràfica i crítica: *Composers of To-day*, la qual comprèn dos-cents compositors moderns de diverses nacionalitats.

—Leopold Stokowski, director musical de la Philadelphia Orchestra des de fa vint-i-dos anys, acaba d'adreçar a la direcció administrativa una lletra amb la seva dimissió. Per la seva banda el president Curtis Bok, que havia presentat un pla de reorganització que no ha estat acceptat en la seva totalitat, ha presentat també la seva dimissió. Sembla que el motiu de les dues dimissions és la impossibilitat de realitzar, en les condicions presents, el treball necessari.

ITALIA

La cèlebre companyia de Vittorio Podrecca, els *Piccoli*, ha posat al seu programa la *Cendrillon* de Massenet. Les encisadores

marionetes i llurs animadors han estat força aplaudits.

TXECOSLOVAQUIA

El *Segon quartet* de Bockovec, executat a Londres pel Quartet de Praga, ha obtingut un gran èxit. Hom lloa particularment la seva densitat i la seva plenitud musical.

—Un nou grup que és conegut amb el nom dels Madrigalistes Txecs ha donat un concert, el programa del qual contenia obres líriques de la producció txeca des del segle XVI als nostres dies.

—Un esdeveniment important ha estat el concert de Wilhelm Mengelberg, que per primera vegada ha dirigit la Filharmonia txeca. Després de la música fúnebre de *Raduz i Mahulena* de Suk, després d'una *Simfonia* de Johann Christian Bach i els *Intermedis* de Maria Müller, fou tocada la *Quarta Simfonia* de Mahler, interpretada d'una manera perfecta.

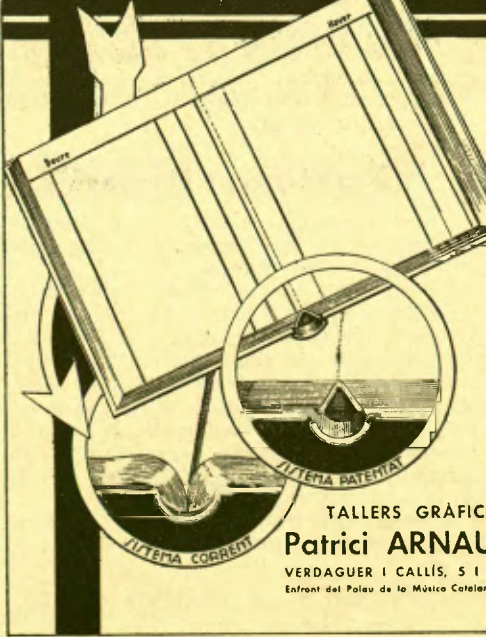
U. R. S. S.

La mort de Sergi Kiroff, gran amic de les arts i de les ciències, protector de les institucions musicals de Leningrad, sobretot de l'òpera, ha inspirat la composició de nombroses obres consagrades a la seva memòria.

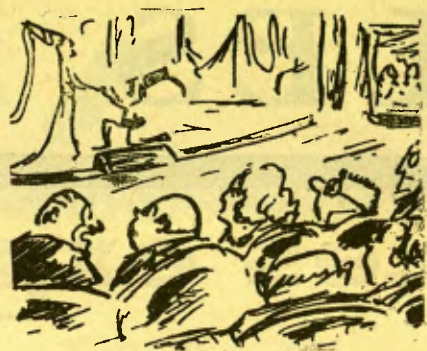

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijamas a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Nova modalitat en la confecció dels llibres de comptabilitat que permet d'escriure-hi amb perfecta comoditat i estalvi de temps. No n'augmenta el preu. ♦ Per a demostracions telefonau al 14856

TALLERS GRÀFICS
Patrici ARNAU
VERDAGUER I CALLIS, 5 i 7
Enfront del Palau de la Música Catalana

ELS DISTRETS

—Es admirable el cinema en relleu! Aquests actors de bullo! Aquestes decoracions!

—Us faig avinent, jove, que som al teatre.

(L'Illustration, París)

—L'autor de l'obra és un escriptor desconegut totalment.

—Millor per a ell; així sempre podrà dir que no és ell qui l'ha escrita.

(Lustige Blätter)

TOT ES PERFECCIONA

La instal·lació ultramoderna de l'encisador de serps.

(Lustige Blätter)

ENTRE NUDISTES

—Mira, la senyora Pons no sembla gaire contenta aquest matí.

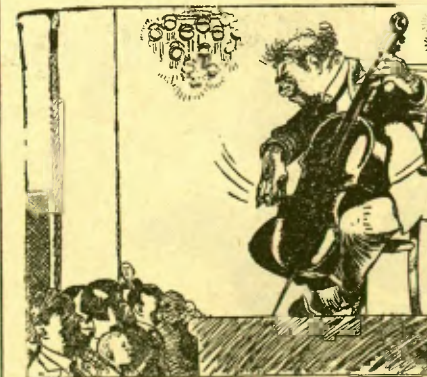
(Marianne, París)

ELS PRESENTS DE BODES DEL CICLOP

—Es horrosos... un altre monocle!

(Le Rire, París)

—Pare, quan el camarada hagi acabat de serrar aquesta caixa, ens en podem anar?

(Krokodil, Moscú)